

**Derewel ana Pol sə vinden ayak anà
đo sə
Ruma ahay
Ađakay way pə deftere a anan**

Derewel a zəbor a anan nà, Pol a vinden anan ayak anà egliz à Ruma. Ruma aday nà, kə tərak wulen su doh zek məduwen a sə daliyugo a fok. A ga nà, kawa kula Pol kà zlak à Ruma fan bay. Anga nan kutok, a tətakan atan ayak way ahay bayak a dəc dəc pə cəved a Mbərom sə varan anà đo ahay aday ti tam ata awan.

Nga sa 'am ahay

Pol a đakay anan zek anahan (1.1-17)

Pa 'am a Mbərom nà, đo ahay fok ta gak ines (1.18 - 3.20)

Mbərom a təma đo ahay nə kəkəməw (3.21 - 4.25)

Anjahay wiya su đo sa đaf nga pə Yesu ahay (5.1 - 8.39)

Mbərom a ngaman anà Isəra'ila ahay (9.1 - 11.36)

Anjahay su đo a Yesu ahay à wulen a tinen inde (12.1 - 15.13)

Aja 'am ahay (15.14 - 16.27)

Pol a jan ayak 'am anà đo sə Ruma ahay

¹ Sə vindek ayak đerewel a anan nà, nen Pol, đo si mer su way ana Yesu Almasihu. A ngumo aday nê təra đo maslan anahan awan, nen mə walay a sə đakay anan ləbara anahan mugom a anà đo ahay.

² Ləbara ata aday nà, Mbərom a kə zlapak uko anan ahay tə dungo ana dō maja'am anahan ahay kwakwa, tə vinde anan à Deftere anahan inde.

³ Ləbara ata nà, pə wan anahan, Bahay a mənuko Yesu Almasihu. Winen mə wahay a pə daliyugo nà, à dala mbak ana bahay Dawuda inde.

⁴ Mbərom a slabakay anan ahay à məke wa tə məgala ana Apasay Cəncan awan. Matanan kutok, Mbərom a dəkay anan nə Yesu Almasihu, Bahay a mənuko, winen wan anahan awan.

⁵ Tə winen a kutok, Mbərom a təra nen dō maslan anahan awan. U go sumor ata nà, aday nà zla saa dəkay anan 'am anahan anà dō su kon azar aya awan, aday t̄a daf apan nga, t̄a dafan apan lele. Natiya, ti həran nga anà sləmay a Yesu Almasihu kutok.

⁶ Kwanay Ruma ahay, kwanay dukwen à wulen su dō ataya inde. Mbərom a ngamak ikwen nà, aday k̄ə t̄əren dō ana Yesu Almasihu ahay.

⁷ Anga nan kutok, nə vindek ikwen ayak nà, à kwanay dō a Mbərom a sə pəlay ataya awan. A ngamak ikwen nà, aday k̄ə t̄əren dō anahan aya awan.

Mbərom Bəbay a mənuko tə Yesu Almasihu Bahay a mənuko, t̄a gak ikwen sumor, aday t̄ə varak ikwen zay a tinen.

A nan anà Pol sa zla à Ruma

⁸ Mama'am aday nà, nə ngəran anà Mbərom anga kwanay a fok tə sləmay ana Yesu Almasihu. Angamaw? Anga dō ahay bayak a pə daliyugo tinen apan ti sləne nà, kwanay apan ki dəfen nga pə Yesu Almasihu.

⁹ Pac pac nen apan ni ga amboh cəna, nə bayak nə pə kwanay awan. Way a nen sa ja həna ata đukwen nà, Mbərom awan a san zle, na ja ata nà, 'am didek awan. Winen a aday nà, na gan mer su way a đukwen tə mível kərtek awan. Na gan mer su way sə đakay anan ləbara a mugom a pə wan anahan Yesu Almasihu.

¹⁰ Na gan amboh həna, aday â vuro cəved sa zlak ayak àga kwanay. Kak way ata kà zlak anan à nga ite nà, ni zlak ayak kutok.

¹¹ Anga na gak anan may nə bayak a sa zlak ayak saa varak ikwen ahay way ana Apasay Cəncan a sə vuro ataya awan, anga aday kə njidən məgala anahan.

¹² Na ja adəka nà, varuko anan məgala i zek ahay lele, anga mənuko də đəfak nga pə Yesu Almasihu.

¹³ Mərak uno ahay, u no đukwen, sənen apan aday nà, na gak anan may sa zlak ayak àga kwanay nə saray bayak awan. Əna hwiya nə njadək cəved a bay way anahan. U no sa zlak ayak saa ga mer su way à wulen a kwanay kawa anuno sa taa ga ù kon azar aya ata re, anga aday kə zəgihen anan sə pərahan azar anà Yesu lele.

¹⁴ Mbərom kə varak uno mer su way à alay inde. Natiya təktek ni đakan anan ləbara ata anà do ahay fok. Nê đakan anan anà do mə vəzle aya aday anà do mə vəzle a itəbay ataya re. Nê đakan anan anà do mə jangay aya aday anà do mə jangay a itəbay ataya re.

¹⁵ Anga nan kutok, na gan may tə mindel sə đakak ikwen anan ləbara a Yesu ata anà kwanay Ruma ahay re.

Ləbara ana Yesu nà, məgala awan

16 Nen tə ataslay mível a sə ďakay anan ləbara ana Yesu. U go waray bay. Anga ləbara a mugom ata nà, məgala ana Mbərom uda awan sa tam anan do sa ďaf nga pə Yesu Almasihu ataya fok. A varan cəved pa 'am nə anà Yahuda ahay aday ù do su kon azar aya re.

17 Ləbara a mugom ata a ďakay aday nà, Mbərom a təra anan do zənzen a, do didek a pa 'am anahan a nə kəkəmw. A nan nà, do ahay tã ďaf nga pa wan anahan cəna coy. Cəved maza inde sabay. A təra nə kawa ana Mbərom a sa ja à Deftere anahan inde ata awan, a wa: «Dowan a kè ďafak nga pə Mbərom cəna, i təra anan do didek a pa 'am anahan. Ata dowan ata i njad sifa didek awan.*»

Mbərom a ga mível pə ines do ahay fok

18 Aya əna, mível a Mbərom winen apan i kay uho anga sa ga sariya pə huwan su do zənzen awan, bina tinen tə ďəfan apan bay, tə həran nga bay. Mbərom i gan atan sariya anga way a tinen a sa ga ata nà, kə mbəsakak anan cəved anà do azar a sa san anan didek a Mbərom sabay.

19 Mbərom i gan atan sariya, anga ta san cəved sa tam zle. Ba kə ďakak atan anan cəved ata awan, əna tə bənək anan bitem anà cəved ata bay.

20 Mbərom a aday nà, winen kəkəmw? Kula dowan kə canak anan bay. Əna a ban pə ananahan sə ndakay daliyugo ata wa nà, way anahan a mə ndakay ataya tə ďakay anan nə winen Ba Məgala pa sə viyviya awan, aday winen do kərtek Mbərom a way anahan. Way ataya fok ta ca ike. Anga nan, do ahay ti mba apan sa njad alay sa 'am tətə sabay.

---

* 1:17 Ca pə Habakuk 2.4.

²¹ Natiya kutok, kwa â ga nê ta san Mbêrom zle dêp nâ, tê hêrak anan nga aday tê ngêrak anan kawa abay têde sê hêran nga aday sê ngêran anâ Mbêrom ata bay. Adêka nâ, abayak nga a tinen a fok nê pê way kêriya aya awan. Asan way a tinen kê hurfok. Ta san awan pê Mbêrom sabay.

²² Tê bayak adêka nâ, ta san way zle, cêkêbay tinen bêlêlele aya awan.

²³ Tê varak anan mazlaê anâ Mbêrom, dô sa mac itêbay ata, sabay. Ta ma nga nê sê dukwen gêrmec ù vo anâ pêra ahay sa ga minje tu dô zenzen aday sa mac ataya awan, aday anâ pêra ahay sa ga minje tê mêvuhom ahay, way sê kêbe ahay, aday anâ way sa zla tê kutov ahay cara cara.

²⁴ Anga nan kutok, Mbêrom a mbêsak atan sa ga way sa zlan atan â nga, way lelibay ataya awan. Ti ga way sê waray ahay sa ga mêsagar pi zek ahay.

²⁵ Tê mbêsak Mbêrom, dô sê dîdek, anga sê pêrahan azar anâ way mungwalay aya awan. Tê hêran nga adêka nâ, anâ way a Mbêrom sê ndakay ataya awan. Tinen mbêsak zek a Mbêrom a dô sê ndakay way ataya awan, dôwan a abay têde sê hêran nga, sê ngêran pa sê viyviya ata awan. Amen.

²⁶ Anga nan, Mbêrom a mbêsak atan tâ ga way sê waray a sa zlan atan â nga cêvedabay ata awan. Uwar ahay, tê mbêsak sê nahay tê mungol ahay, ta ma nga sê nahay adêka nê tê uwar car aya awan. Way ata dukwen nê way sa zlan â nga anâ Mbêrom bay.

²⁷ Mungol ahay dukwen ta ga nê matanan, tê mbêsak anan uwar ahay, ta ma nga sa gan may adêka nâ, anâ mungol ahay kawa tinen aya awan.

Natiya kutok, atə mungol tə mungol tinen apan ti ga way ma ga waray aya sa ga patan məsagar. Ti mer su way a tinen ataya, tinen apan ti ngəzahay sariya pi zek anga ines a tinen ataya awan.

²⁸ Do ataya tə pəlay sa san Mbərom bay. Anga nan, winen a kə mbəsakak atan aday tã nes anan abayak nga a tinen matanan kutok, tã ga way lelibay aya bayak awan sa zlan atan à nga.

²⁹ Mivel a tinen nà, ma rah aya tə way lelibay aya cara cara bayak awan. Tinen apan ti ga ubor pə way sə dō ahay, tinen sədœk aya awan, sərak aya awan, tinen apan ti vad dō, tinen apan ti təre, tinen apan ti njəkan uda anà dō ahay, tinen huwan aya awan, tinen apan ti gədan azar anà dō azar awan,

³⁰ tinen apan ti ja 'am lelibay aya pə dō ahay, ti nan idə anà Mbərom, ti gənanhan anà dō ahay, ti həran nga anà zek a tinen, ti zlapay awan aya awan, tinen apan ti pəlay nə cəved wiya sa ga ines ahay, tə dəfan apan anà bəbay a tinen ahay kabay anà may a tinen ahay sabay,

³¹ ta san way lele aya sabay, ta san pa 'am a tinen ma ja aya sabay, ta san sə pəlay dō sabay, dōwan a gan atan ĩ zek wa itəbay re.

³² Aday dukwen, dō ataya ta san zle, Tawrita a Mbərom kà jak pə sariya ana dō ataya awan, ti njad amac. Kwa â ga nə ta san zle dəp nà, tinen apan ti ga way ataya matanan hwiya. Mə zakay a kutok nà, tinen apan ti həran nga anà dō sa ga way ataya kawa ta ga nə way lele aya awan.

2

Sariya a Mbərom saa gan anà dō ahay ata awan

¹ Kwa â ga nê iken waya waya, san apan aday nà, kak iken apan ki man anan mungok anà dō pē ines cəna, ka man anan mungok ata nà, anà zek anak awan re, anga ki mba apan sa njad' alay sa 'am sabay, bina iken a dukwen ka ga nê way a lelibay ataya re.

² Da san apan zle asanaw, kak Mbərom kà gak anan sariya anà dō sa ga way matanan ataya nà, sariya anahan nê dīdek awan.

³ Iken dō sa man anan mungok ù dō pē way lelibay aya aday iken a ka ga way ataya re ata nà, ki saa tam pē sariya a Mbərom a wa nê kəkəma kəla anaw?

⁴ Adəka bay, i ga nà, tiya nê kə kədey anan sumor a Mbərom tē munapanaw anahan dəge? Kə kədey anan anga Mbərom a ngam sa gak sariya fan bay ata bidaw? A gak sumor ata dukwen, aday kà njad' alay a sa yam pē ines anak ahay aday nà, ka san bidaw?

⁵ Iken nà, kurkwilen à sləmay anak inde, a nak sa yam pē ines anak bay adəka. Tə alay anak awan, a nak Mbərom â gak sariya anahan. Pē luvon sə sariya a Mbərom nà, ki ga dəce nà, bayak awan. Anga pē luvon ata cəna, Mbərom i gan sariya anà dō ahay fok tē cəved awan.

⁶ I varan anà dō ahay fok nê pē way a tinen aya sa ga ata awan.

⁷ Dō hinen ahay tē rəzlen à nga wa anà mer su way lele aya, aday ti gan may anà mazlaḅ a Mbərom a saa varan atan ataya awan, ti gan may anà zlangar a anahan, ti gan may anà sifa sa ndav bay ata awan. Anà dō ataya kutok, Mbərom i varan atan sifa sa ndav bay ata kutok.

⁸ Əna do azar aya ite, ti vəze pə Mbərom. Do ataya ite nà, do sa ngam didek itəbay ataya awan, aday tə pərahan azar adəka nà, sa ga nə sədœk a tinen ahay ataya awan. Mbərom i bəjok anan way sə mivəl anahan ahay fok pə tinen.

⁹ Matana awan, do sə sədœk ahay fok, ti njad dəce sa sa lirew. I lah pə Yahuda ahay aday do su kon azar aya kutok.

¹⁰ Aya əna, do sa ga way lele aya ite nà, Mbərom i varan atan mazlaḅ, i ngəran atan, i varan atan zay. I lah sə varan pa 'am dukwen anà Yahuda ahay, aday anà do su kon a azar aya re.

¹¹ Mbərom a ga mer su way anahan pə do ahay nà, alay kərtek a wa.

¹² Do su kon a azar ataya nà, tinen apan ti ga ines, aday ta san Tawrita itəbay. Tinen ti lize dukwen, mənəna Tawrita ata re. Yahuda ahay ite nà, ta ga ines, aday ta san Tawrita zle. Mbərom i gan atan sariya anga Tawrita ata awan.

¹³ Dowan saa təra do didek a pa 'am a Mbərom ta sa pak sləmay pə Tawrita nà, ibay. Si kak dōwan a kə dəfak anan apan aday.

¹⁴ Do su kon azar aya nà, ta san Tawrita itəbay. Aday dukwen, à alay azar aya nà, ta ga way təde kawa ana Tawrita sa ja ata re. Ta gak kawa ana Tawrita sa ja ata nà, ata tə dəkay anan Tawrita inde à mivəl a tinen kwa abay à ga nə dōwan kà jak atan 'am sə Tawrita bay dəp nà, na.

¹⁵ Mer su way a tinen a sa ga ata a dəkay anan nà, Tawrita inde ma ga nga awan, à mivəl a tinen ahay inde, anga aday tə san way ana Tawrita sa jan atan «gen» ataya awan. Mez si zek a tinen a a dəkay anan re. Bina, alay azar dukwen, tinen a ta

san zle, ta gak way lelibay awan, kabay ta gak way lele awan ata re.

¹⁶ Pə luvon a aday way ataya ti kay zek uho, Mbərom i gan sariya anà dō ahay tə alay ana Yesu Almasihu ata awan. Mbərom i ga sariya pə dō ahay anga way mi đer aya à mivel inde ata awan. Ləbara mugom a nen sə təkəren anà dō ahay ata nà, a ja nə way ataya kutok.

Yahuda ahay tə đəfak anan apan anà Tawrita a bay

¹⁷ Kwanay Yahuda ahay, ki cen pa nga a kwanay həna nà, kəkəməw? Ki jen nà, kwanay Yahuda ahay, ki jen nə kə bənen Tawrita à alay inde, aday ki jen nà, kwanay dō a Mbərom ahay.

¹⁸ Ki jen nə way sa zlan à nga anà Mbərom ata đukwen, kə sənen zle coy, anga Tawrita kə đakak ikwen anan way lele aya sa ga.

¹⁹ A ga pikwen nà, ki mben apan sə bənan alay anà hufof ahay aday sə dəvan anà dō a azar aya tinen ĩ ide zənzen a inde ata awan.

²⁰ Kwanay gədek a tətakan anan way anà dō ɓəlɓəle aya, aday sə jangan atan way anà dō gwaslay ahay aya à abayak nga inde mba ata awan. Matana awan, ki jen nə Tawrita kə đakak ikwen anan cəved sa san way aday sa san đidek ahay fok.

²¹ Əna kwanay apan ki tətakan anan anan way anà dō ahay, əna kwanay mbədek anan à nga wa sə tətakan anan way anà nga a kwanay aya awan. Ki jen nà: «Kâ ga akar bay!» Kwanay a, kwanay apan ki kəren way ahay.

²² Ki jen anà do ahay nà: «Kâ ga mædigwed bay!» aday kwanay a, kwanay apan ki pælen uwar ahay uho ata kəməw? Kwanay apan ki gifen anan 'am anà do ahay sa ga pəra, əna a zlak ikwen à nga sə kəray ahay way ahay ù doh sə pəra ataya wa kəkəma asa anaw?

²³ Kwanay apan ki həren anan nga i zek bayak awan, anga Mbərom kə varak ikwen Tawrita anahan, əna kwanay apan ki nəsen anan Tawrita ata nə pa ma mba asanaw? Ata kə nəsen nà, sləmay a Mbərom awan.

²⁴ Mə vinde a à Deftere a Mbərom a inde nə matanan, a wa: «Do su kon azar aya tinen apan ti nes anan sləmay a Mbərom dəggerger anga kwanay Yahuda ahay.*»

Way sə dakay anan iken Yahuda ahay nà, agad mædəndalas bay

²⁵ Kwanay Yahuda ahay nə kə gəden mædəndalas anga sə dakay a nə kwanay do a Mbərom ahay. Kak kə pərihen anan azar anà way ana Tawrita sa ja matanan nà, i mak ikwen zek acəkan. Kak ki gen anan way ana Tawrita sa jak ikwen ata bay nà, ki təren kərtek a tu do ma gad mædəndalas aya itəbay ataya awan. Magwagway a kwanay a ibay.

²⁶ Natiya nà, do kə gədək mædəndalas itəbay, aday kə bənak anan bitem anà 'am ana Tawrita a Mbərom ata lele nà, Mbərom a i ca apan kawa do ma gad mædəndalas a bay aday daw?

²⁷ Anga nan kutok, do su kon a azar aya aday tə gədək mædəndalas sə awan itəbay əna ti dəfan apan anà Tawrita ataya, ti sa mak ikwen anan mungok

---

* **2:24** Ca pə Esaaya 52.5.

kutok asa. Anga kwanay nà, Tawrita a kwanay inde, aday kwanay apan ki gāden mādāndalas. Cəkəbay ki gen anan way mbala ana Tawrita sa ga apan 'am ata awan.

²⁸ Natiya kutok nà, sə təra Yahuda ahay dīdek aya nə maya anaw? Do sa gad pa zlay si zek anahan wa ata daw? A'ay. Agad mādāndalas dīdek a nà, agad pa zlay si zek wa cəna coy bay.

²⁹ Əna Yahuda dīdek nà, do sa gad mādāndalas à mivél inde ata awan, bina mbala ana Tawrita sa ja apan ata bay. Anga agad mādāndalas dīdek a nà, mbala ana Apasay a Mbərom sa gad à mivél inde ata awan. Wita dukwen, 'am sə Tawrita mə vinde avinde ata bay. Do matanan kutok cəna, saa həran nga nə Mbərom a bina, do zəzen a bay.

3

Mer su way ana Mbərom sa ga nà, lele

¹ Izəne dōwan a i cəce: «Kak matanan cukutok nà, Yahuda ahay tə zalay do su kon a azar aya nə ta ma kutok anaw? Agad mādāndalas a tinen ata nà, magwagway a inde asa daw?»

² Tə dīdek a nà, magwagway a inde nə mənjoek bay. Mama'am aday nà, Mbərom kə varak atan anan 'am anahan à alay inde.

³ Izəne do hinen i cəce asa: «Yahuda aya azar a tə dəfan apan anà 'am a Mbərom sabay. Aka aday, a nan sa ja kutok nà, Mbərom i ga anan way anahan sə zlapay anan ata sabay kutok daw?»

⁴ Matanan bay! Kwa â ga nə do ahay fok mungwalay aya awan, Mbərom nà, a gad mungwalay itəbay asanaw! Mə vinde à Deftere a Mbərom inde nà:

«Iken Mbərom nà, ka jak 'am cəna, dō ahay fok ti san nə ka ja dīdek a hwiya acəkan. Dowan a kə pəlak anak cəved sə mungok dukwen, i san iken dō dīdem a hwiya.*»

⁵ Izəne dō maza awan i cəce re: «Ines a mənuko sa ga ataya, ta man zek anà dō ahay sa san Mbərom winen a ga ines itəbay. Kak matanan nà, ines a mənuko ahay ti ga mer su way lele awan. Ata, sariya a Mbərom sa gak uko ata nà, tə cəved a bay kələdaw?» Ni ja uda kawa su dō a man a aday!

⁶ Matanan bay jiga awan, Mbərom winen dō dīdek a hwiya. Bina aday i saa gan sariya anà dō sə daliyugo aya kəkəməw?

⁷ Izəne dō hala maza i cəce asa re: «Kak nen apan ni ga ines nà, ata a kay uho nə Mbərom nə dō dīdek awan, aday dō ahay ti varan mazlaḅ adəka. Əna, i go uda sariya anga nen dō sa ga ines nə pa ma asa mba anaw?»

⁸ Kəkəməw? Kak matanan nà, sa ga ines nə lele cukutok, anga sumor a Mbərom i kay ahay uho! Dō a azar ta gad upo mungwalay sa jəka: «Sa ja 'am ata nə Pol.» Dō ataya dukwen ti njad wa sariya a Mbərom.

Do mənjanə ines nà, ibay

⁹ Natiya kutok nà, mənuko Yahuda ahay, də zalay dō su kon azar aya daw? A'ay, də zalak dōwan ibay. Kawa anuno sa ja bine siwaw nà, Yahuda ahay pi zek tu dō su kon azar aya fok, ines a lavan atan nga.

¹⁰ Kawa ana Deftere a Mbərom sa ja aday nà: «Dowan inde kwa kərtek dīdek a nà, ibay.

¹¹ Dowan inde kərtek sa san dīdem nà, ibay.

---

* 3:4 Ca pə Jabuura 51.6.

Dowan inde sə pəlay sa san Mbərom a dukwen, ibay re.

12 Do ahay fok tə mbədahak anan ləen anà Mbərom, tə tərak do kəriya aya awan.

Dowan inde sa ga sumor kwa kərtek dukwen, ibay.†»

13 «Way sa nay uho à 'am a tinen ahay wa cəna, lelibay aya fok, kawa way sa nay ahay à jəvay mə təba a wa a rəbas ike ata awan.

Miresl a tinen ahay tə mbəda nà, way sə njəkan uda anà do a azar aya awan.‡»

«'Am a tinen ahay fok nə kawa umom su kòn ahay.§»

14 «Ta ja dukwen, 'am sə tahasl do ahay hwiya, aday 'am mi wesl aya re.*»

15 «Ta haw sa vad do dukwen ahahaw.

16 A man a tinen sa zla ahay cəna, ti həzlap way sə gəban dəce anà do ahay bayak awan.

17 Ta san cəved sə njahay zay tə do ahay itəbay re.†»

18 «Tə jəjaran anà Mbərom itəbay fok.‡»

19 Kak Deftere a Mbərom kà jak matanan cuku-tok nà, da san apan zle, a jan 'am ata nə anà do a aday Mbərom a varay 'am anahan a à alay a tinen ahay inde ataya bidaw? Natiya kutok, dowan inde kwa kərtek i mba apan sə məman anan ines tətə sabay. Mbərom i gan sariya anà do ahay fok.

20 Matana awan, dowan inde saa təra do didek a pa 'am a Mbərom anga sə dəfan apan anà Tawrita

† 3:12 Ca pə Jabuura 14.1-3, 53.2-4; Gaajoowo 7.20. ‡ 3:13 Ca pə Jabuura 5.10. § 3:13 Ca pə Jabuura 140.4. * 3:14 Ca pə Jabuura 10.7. † 3:17 Ca pə Esaaya 59.7-8. ‡ 3:18 Ca pə Jabuura 36.2.

nà, ibay. Adaka, Tawrita a jan anà do ahay nà, ines inde aday tâ san anan coy.

Do ahay ti tara do didek aya pa 'am a Mbərom nə kəkəməw?

²¹ Həna nà, Mbərom kə təkək anan cəved anà do ahay sə tara do didek aya pa 'am anahan. Cəved a wiya ata nə təkək pi zek təkək sə Tawrita bay. Aya əna, Tawrita pi zek tu do maja'am ana Mbərom ahay ta jak pəkək ata kurre way anahan.

²² Cəved ata nà, natiya awan: Dowan aya təkək dəkək nga pəkək Yesu Almasihu nà, tinen ti tara do didek aya pa 'am a Mbərom kutok. Mbərom a təkək cəved ata dukwen, anga Yahuda ahay taayak bay, əna anà do saa dəkək nga pəkək Yesu ahay fok. Anga Mbərom awan aday nà, a gəzla do ahay pi zek wa itəbay.

²³ Bina, do ahay fok ta gak ines. Ta slak sə njahay à man sə mazlaḅ a Mbərom cəncan ata bay.

²⁴ Aya əna, Mbərom kəkək atan sumor anahan kəriya awan, kəkək təkək atan do didek aya pa 'am anahan. A ga matanan ata dukwen təkək alay ana Yesu Almasihu, do sə təkək atan ahay à atahasl wa ata awan.

²⁵ Mbərom a slənay anan, anga aday à mac à yime sə do ahay fok, aday mez anahan à banay puko wa ines ahay. Matanan, dowan a kəkək dəkək nga pəkək Yesu cəna, Mbərom i pəkək anan ines anahan kutok. A ga kətanan nà, anga a nan sə dəkək anan nə winen do didek awan. Ines sə do ahay sa taa ga ataya nà, Mbərom a taa ga kawa a canan atan bay,

²⁶ a taa njahay tete kawa awan ibay. Əna həna kutok, winen apan i dəkək anan anà do ahay nà, winen do didek awan, ta sa ga way didek awan.

Aday dukwen, a nan sə tɛra anan dɔ sa daf nga pə Yesu ahay, dɔ didek aya pa 'am anahan.

²⁷ Kak matanan cukutok nà, awan a inde kə mbəsakak uko aday di njad sa ga anan ti zek daw? Ibay jiga awan. Kak abay dɔwan a a dɛfan apan nà, anà Tawrita fok kəma, ata abay i mba apan sa ga anan ti zek lele. Əna Mbərom a a tɛba nə cəved miza awan. Cəved ata nà, adaf nga pə Yesu Almasihu.

²⁸ Matanan, da san zle way anahan, Mbərom a tɛra anan dɔ ahay, dɔ didek aya pa 'am anahan nà, anga tɛ dɛfak nga pə Yesu, bina anga sə dɛfan apan anà Tawrita a Musa bay.

²⁹ Aka aday winen a nà, Mbərom sə Yahuda ahay taayan kələdaw? A'ay, winen Mbərom sə dɔ ahay kəzlek, Yahuda ahay tu dɔ su kon azar aya təke.

³⁰ Anga Mbərom nə winen kərtək. Kak Yahuda ahay tɛ dɛfak apan nga, i tɛra atan dɔ didek aya pa 'am anahan. § Matanan re, kak dɔ su kon azar ataya tɛ dɛfak nga pə Mbərom dukwen, i tɛra atan dɔ didek aya pa 'am anahan re.*

³¹ Na jak matanan nà, ata nə kədiyək anan Tawrita adəka daw? Adəka bay, nə hɛran nga, aday nə tɛra anan way lele kawa ana Mbərom a sa daf anan ata awan.

4

Minje ana Ibərahima

¹ Həna nà, bayakuko pə bije a mənuko Ibərahima aday. Di ja nə maw? Ma sə tɛran anaw?

---

§ **3:30** Yahuda ahay, tinen dɔ ma gad mədəndalas aya awan.

* **3:30** Do su kon azar aya nà, tinen dɔ ma gad mədəndalas aya itəbay ataya awan.

² Kak Ibərahima kə tərak do didek a pa 'am a Mbərom anga a ga mer su way lele nà, abay tiya nə i njad sə həran nga anà zek. Əna kə njadak sə həran nga anà zek pa 'am ana Mbərom bay.

³ A Deftere a Mbərom inde nà, ta ja apan nə maw? «Ibərahima kə dəfak nga pə Mbərom. Anga nan, Mbərom a ca apan nə winen do didek awan.*»

⁴ Da san zle, dowan a kə gak mer su way cəna, tə haman way sə herreḅ anahan, bina tə varan nə magwagway bay asanaw? Wita nə way sə herreḅ anahan a way anahan.

⁵ Əna dowan a kə dəfak nga pə Yesu mənjàna a dəf nga pi mer su way anahan lele aya nà, Mbərom i ca apan nà, adaf nga anahan ata kə tərak anan do didek awan. Cəved a Mbərom inde sə təra anan do ahay do didek aya pa 'am anahan, aday ta 'am kəriya awan.

⁶ Bahay Dawuda a ja matana re. A ja nà, Mbərom a təra anan do sa dəf apan nga ataya, do didek aya pa 'am anahan, mənjàna a ca ide pi mer su way a tinen ata awan. Ti taslay mivel kutok. Matanan, Dawuda a wa:

⁷ «Do sa ga ines ahay ti taslay mivel,
     anga Mbərom kə pəsek atan anan ines a tinen
     ahay,
     aday kə banak patan wa atahasl a tinen ahay
     fok.

⁸ Do sa ga ines ahay, ti taslay mivel,
     anga Mbərom i ca pə ines a tinen ahay sabay.†»

⁹ Natiya, ataslay mivel ata nà, winen mə lavay zek a anga Yahuda ahay dəkdek daw, kabay anga

---

* **4:3** Ca pə Laataanooji 15.6. † **4:8** Ca pə Jabuura 32.1-2.

do su kon azar aya cite daw? Ne lahak sa ja coy asanaw: «Iberahima ke defak nga pe Mbərom. Anga nan, Mbərom a ca apan ne winen do difek awan.‡»

¹⁰ Way ata a tēra nā, siwaw? A gad mədəndalas aday daw, kabay pe dēba anahan a wa daw? Pe dēba anahan a wa bay. A sa gad mədəndalas nā, Mbərom ke tērak anan winen do difek a pa 'am anahan coy.

¹¹ Iberahima a gad mədəndalas se dakay anan winen ke defak nga pe Mbərom coy, aday Mbərom ke tērak anan do difek a pa 'am anahan coy re. Matanan Iberahima a tēra bəbay su do sa daf nga ahay aday tinen ma gad mədəndalas a itəbay ataya fok. Bina Mbərom a tēra atan do difek aya pa 'am anahan kawa anahan se tēra anan Iberahima ata awan.

¹² Aday Iberahima, winen bəbay su do ma gad mədəndalas aya fok re, əna si ti pərahan azar anə cəved se adaf nga ana Iberahima ə alay a aday a saa gad mədəndalas ata awan.

Way a Mbərom mə zlapan a anə do anahan ahay

¹³ Mbərom a zlapan anə Iberahima, i varan anan daliyugo fok anə zahav anahan. Matanan kutok, Mbərom a a zlapan anan nā, anga Iberahima ke defak anan apan anə Tawrita bay, əna a zlapan anan anga Iberahima ke defak apan nga ata awan, ke tērak do difek a pa 'am anahan. §

¹⁴ Kak dōwan aya inde tē njadək way ata anga se defan apan anə Tawrita cəna, ata adaf nga pe

---

‡ 4:9 Ca pe Laataanooji 15.6.

§ 4:13 Ca pe Laataanooji 12.2-3,

17.4-6, 22.15-18.

Mbərom i təra kəriya bugol, aday 'am a Mbərom sə zlapay anan ata kə tərak way kəriya re.

¹⁵ Tawrita a gəbay ahay cəna, mivəl a Mbərom, bina do ahay tə dəfan apan bay, ta gak ines. Abay Tawrita â ga ibay cəna, aga ines i ga inde sabay re.

¹⁶ Anga nan kutok, way a Mbərom sə zlapay anan ata nà, a zlapan anan nə anà do sa dəf apan nga ahay. A ga matanan ata dukwen, aday â varan atan anan way ata kəriya awan. 'Am ata mə zlapan a dukwen, anà zahav ana Ibərahima ahay fok. Zahav ana Ibərahima nà, do sə dəfan apan anà Tawrita ahay dəkdək bay, əna do sa dəf nga pə Mbərom kawa Ibərahima ahay re. Anga winen nə bəbay a mənuko aya fok.

¹⁷ Kawa ana Mbərom sa jan anà Ibərahima, a wa: «Nə tərak iken bije sə zahav ahay bayak awan.*» Matanan Ibərahima nà, winen bəbay a mənuko pa man sə idə a Mbərom, anga winen kə dəfak apan nga. Mbərom winen do sə varan sifa anà way ma mac aya fok, do sə ndakay way ahay fok tə alay məgəbar awan, ata awan.

¹⁸ Abay abayak nga ana Ibərahima inde pə awan sabay, əna kə dəfak nga pa 'am a Mbərom sa ja: «Wan sə kutov anak ahay ti baslay zek bay†» ata awan. Kə dəfak anan idə anahan zuhhwe pə Mbərom, kə tərak bəbay sə zahav ahay bayak awan acəkan.

¹⁹ A san zle re, ava anahan kə dəzlek bəse səkat coy, aday Saratu dukwen, i mba apan sa ga wan sabay. Kwa â ga nə zlay si zek anahan nə coy kawa ma mac awan dəp nà, adəf nga anahan pə Mbərom

---

* **4:17** Ca pə Laataanooji 17.5. † **4:18** Ca pə Laataanooji 15.5.

ata bəle a bay.

²⁰ Anga nan, kula way a Mbərom sə zlapan anan ata, kà gak anan hiyem hiyem bay. Adəka nà, adaf nga anahan kə jərahak, a ma nga sə həran nga à Mbərom.

²¹ Way inde a san zle kərtek cəna: Mbərom nə məgala anahan inde sa ga way anahan sə zlapay anan ata awan.

²² Anga nan, Mbərom a ca apan nə winen do didek awan.‡

²³ 'Am a Deftere sa ja «Mbərom a ca apan nə winen do didek awan» ata, mə vinde nə anga Ibərahima dəkdek bay.

²⁴ 'Am ata mə vinde a anga mənuko re. Da daf nga nə pə Mbərom, winen do sə pədəkey anan Bahay a mənuko Yesu à wulen su do ma mac aya wa ata awan. Aday winen a dukwen i i təra mənuko do didek aya pa 'am anahan.

²⁵ Mbərom a mbəsak anan â mac anga ines a mənuko ahay, aday a slabakay anan anga dē təra do didek aya pa 'am anahan awan.

5

Mbərom a zlah anan məlmal anahan tə mənuko nà, tə Yesu

¹ Matanan kutok, də təra do didek aya pa 'am a Mbərom, anga də dəfak apan nga, aday həna kutok zay a mənuko inde tə winen anga Bahay a mənuko Yesu Almasihu.

² Winen kə njadək uko cəved aday Mbərom a gak uko sumor, anga də dəfak nga pə winen awan. Tə sumor anahan ata nà, dī jəra sə tavay apan nə

‡ 4:22 Ca pə Laataanooji 15.6.

njənjən lele. Di taslay anan mível, anga dī i njad sə njahay à man sə mazlaḅ a Mbərom.

³ Aday asa, dī taslay mível tə dāce a mənuko ahay re, anga dā san zle, dā gak dāce nà, dī njad ngatay aday.

⁴ Ngatay aday dukwen, i təra mənuko dō ma san nga aya awan. Aday də tərak dō ma san nga aya ite, dī dəfan idə anà way sa 'am.

⁵ Di dəfan idə anà way sa 'am, way sa 'am ata dukwen a njəkan uda anà dō itəbay asanaw? Anga Mbərom kà kak uko anan asan zek anahan coy ta sə varak uko ahay Apasay anahan Cəncan a à mível inde re.

⁶ Ayaw, à alay a mənuko bəle aya mba ata nà, Almasihu winen kə məcak anga mənuko, mənuko aday nà, dō mə vəze aya pə Mbərom. Almasihu a mac nà, à alay ata kutok, kawa sa zlan à nga à Mbərom.

⁷ Dowan saa təma sa mac anga dō dīdek a natiya ca nà, ibay. Izəne anga dō sa ga way lele aya nà, dō ahay ti ngam sa mac.

⁸ Cəkəbay Almasihu a mac anga mənuko nà, à alay a mənuko dō sə ines ahay hwiya. Matanan Mbərom a kay anan ahay asan zek anahan anga nuko nà, na.

⁹ Aya, mez ana Almasihu kə varak uko cəved sə təra dō dīdek aya pa 'am a Mbərom. Anga nan dā san zle lele re, zek a ana Almasihu a dukwen, i i tam mənuko à mível a Mbərom saa ga pə dō ahay ata wa re.

¹⁰ A alay a aday mənuko dō sa nan idə anà Mbərom ahay hwiya ata nà, winen kə ndəvak anan sa zlah anan məlmal tə mənuko, tə amac a

wan anahan. Aka aday hēna dē tērak dō anahan ahay coy nā, i tam mēnuko à sariya anahan saa ga ata wa, anga wan anahan kē slabakak ahay à mēke wa kutok bidaw?

¹¹ Wita dākdek cēna coy bay. Di taslay mivel re, anga ajapay a mēnuko tē Mbērom, bina Yesu Almasihu Bahay a mēnuko kē tērak mēnuko car a Mbērom ahay coy asanaw?

Minje ata ana Adama tē Almasihu

¹² Atahasl a nay ahay pē daliyugo nā, anga dō kērtēk sa ga ines, winen nā, Adama. Aday ines anahan a tavakay ahay amac pē dō ahay. Dō ahay fok ti mac kutok, anga fok a tinen a ta gak ines re.

¹³ Mbērom a saa varan Tawrita anā Musa nā, ines inde pē daliyugo coy. Əna à alay a Tawrita inde fan bay ata nā, Mbērom a baslay ines a tinen ahay fan bay re.

¹⁴ Aya əna, a bēnay ahay pē Adama wa hus pē Musa dukwen, amac winen apan i vad dō ahay. Kwa tinen ta gak ines kawa ana Adama dō sē vāze pē Mbērom ata itēbay nā, amac kē vēdak atan re.

Adama dukwen, winen kawa minje ana Yesu, dōwan a saa nay ahay ata awan.

¹⁵ Əna magwagway a Mbērom sē varak uko tē Yesu ata nā, kē gak minje tē ines mbala ana Adama sa ga ata bay. Tē dīdek a nā, dō ahay bayak a tē mēcak anga ines ana Adama. Əna magwagway a Mbērom sa var kēriya tē alay ana Yesu Almasihu ata nā, a zalay atahasl ana Adama. Anga Mbērom kē gak anan sumor anā dō ahay kē zalak.

¹⁶ Magwagway a Mbērom nā, a ga minje tē atahasl ana Adama bay. Ines ana Adama sa ga ata nā,

kà varak anan mungok coy, sariya kà bənak anan. Aya əna, sumor a Mbərom a mbasay pə ines sə do ahay, kwa á ga nə ta gak ines bayak awan, aday a təra atan do didek aya pa 'am anahan.

¹⁷ Matanan kutok, anga ines su do kərtektəkke, amac kə mbərmak alay pə do ahay fok. Əna way sə zalay anan way ata tə sumor dukwen, a nay tu do kərtektəkke, winen Yesu Almasihu. Anga winen, Mbərom kə gak anan sumor anə do ahay bayan awan, a təra atan do didek aya pa 'am anahan. Matanan ti njad sifa sa ndav bay ata awan, aday ti ga bahay pə kərtek a tatə Yesu a kutok.

¹⁸ Natiya kutok, ines su do kərtek kə gəbak ahay 'am sa ban anan do ahay fok. Matanan, mer su way su do kərtek lele a, kə gəbak ahay 'am sə təra anan do ahay fok, do didek aya pa 'am a Mbərom, aday sə varan atan sifa sa ndav bay ata re.

¹⁹ Kwakwa ata nə, do kərtektəkke a ngam sə dəfan apan anə Mbərom bay. Anga nan, do ahay bayak a tə tərak do sə ines ahay. Matanan re, do kərtektəkke a dəfan apan anə Mbərom. Anga nan, do ahay bayak a ti təra do didek aya pa 'am anahan.

²⁰ Tawrita a dəzley ahay nə, anga aday ines ahay t̄a ma nga sə zəga pə do ahay ite. Əna à man a aday ines kə zəgahak ata nə, sumor a Mbərom a ma nga sə zəga pə do ahay ite re.

²¹ Kwakwa ata nə, məgala ana ines inde sa vad do. Həna dukwen, sumor a Mbərom sa gan anə do ahay ata nə məgala anahan inde sə təra atan do didek aya pa 'am anahan re. Natiya, do ahay ti mba apan sa njad sifa sa ndav bay ata awan. Ti njad anan nə tə sləmay ana Yesu Almasihu, Bahay a mənuko.

6

Aga baptisma nà, amac tə Yesu aday aslabakay à məke wa tə winen a re

¹ Həna kutok nà, u no sa ja nə maw? Zəgahuko anan sa ga ines aday sumor a Mbərom à zəga ite daw?

² Matanan bay re. Də takas nà, à amac wa. Anga nan, ines a lavak uko nga sabay. Aka aday di njahay i ines inde kəkəma asa anaw?

³ Da san way ata zle lele. A alay a mənuko sa ga baptisma ata nà, də japay nə tə Yesu Almasihu, aday da mac tatə winen a re.

⁴ Matanan, tə baptisma ata nà, mənuko fok də məcak tatə winen, aday ta lak mənuko tatə winen a re. Əna mazlaḅ a Mbərom nə məgala awan, a slabakay anan Almasihu à wulen su do ma mac aya wa. Natiya kutok, i slabakay ahay mənuko anga aday dā njad sə njahay tə sifa wiya awan.

⁵ Natiya, də japak tə winen à alay a mənuko sa mac tə winen ata awan. Matanan, à alay a mənuko saa slabakay à məke wa ata nà, di japay tə winen à aslabakay anahan à amac wa ata re.

⁶ Sənuko way inde aday: Anjahay a mənuko kwakwa ata nà, tə darak anan ayak pə dədom mə zləngad a pə kərtek a tə Almasihu, anga aday ubor sə ines a mə japay a tə mənuko ata dukwen à lize sə coy, aday mənuko dē təra bile sə ines ahay sabay.

⁷ Natiya kutok, dowan a kə məcak cəna, winen bile ana ines sabay.

⁸ Matanan, kak də məcak tə Almasihu nà, di daf apan nga di njahay tə sifa anga winen a re.

⁹ Almasihu a slabakay ahay à mæke wa. Anga nan, ða san a zle re, i naa mac sabay, anga mægala ana amac inde apan sabay.

¹⁰ Almasihu kà mæcak. Amac anahan ata kà gəzlak atan pi zek wa tə ines sə coy. Həna nà, winen pə kərtek a tə Mbərom, tə sifa awan.

¹¹ Matanan re, kə sənən zle, kwanay dukwen kə mæcen, aday kə gəzlen pi zek wa tə ines. Həna nà, kwanay pə kərtek tə Mbərom tə sifa aya awan, anga kwanay mə japay aya tə Yesu Almasihu.

¹² Anga na awan, ines á ga pikwen mægala sabay, kə pərihen anan azar anà ubor si zek a kwanay ahay sabay. Ki mæcen wanahan asanaw!

¹³ Ká sa mbəsiken anan zek a kwanay ines á ga anan mer su way lelibay aya sabay. Gen adəka nə mer su way a Mbərom kutok, kawa do ma mac aya ta may uho à mæke wa ataya awan. Mbəsiken anan zek a kwanay həna nà, sa ga mer su way dīdek aya kutok.

¹⁴ Sə lavak ikwen nga həna nà, Tawrita sabay, əna sumor a Mbərom sa gak ikwen ata kutok. Natiya mægala ana ines inde pikwen sabay.

Minje sə bile

¹⁵ Həna nà, dī ja nə maw? Sə lavak uko nga nà, Tawrita sabay, əna sumor a Mbərom kutok. Cəved inde sa ga way lelibay a adəka daw? A'ay!

¹⁶ Kə sənən itəbay daw? Kə tərən bile su do aday nà, bəlaray si ki dəfen anan apan anà dowan ata awan. Kak kwanay bile ana ines ahay, ines i lagay kwanay hus à amac inde. Kak kwanay bile ana Mbərom ahay, ata Mbərom i təra kwanay do dīdek aya awan.

¹⁷ Kwakwa ata nà, kwanay ɓile ana ines ahay. Ngàren anan anà Mbərom anga həna kə təmihen sə dəfan apan tə mivəl kərtek a anà atətak way a kwanay a sə sləne ata awan.

¹⁸ Abay kwanay ɓile sə ines ahay, əna kə təmen ahay à ɓile sə ines wa, aday kə təren ɓile ana dīdek ahay kutok ite.

¹⁹ Nə gəba minje sə ɓile nà, anga aday kə sənən way a ni jak ikwen ata awan. A alay a kwanay ɓile sə ines ahay ata nà, kə mbəsiken anan zlay si zek a kwanay á ga mer su way lelibay aya awan. Ki gen nà, mer su way sə sədɔk ahay dəkdek. Həna biten dūkwen, kwanay ɓile sə dīdek ahay. Matanan, mbəsiken anan zek a kwanay á gan mer su way lele aya awan. Ata anjahay a kwanay i təra à cəncan a inde.

²⁰ Natiya kutok, à alay a kwanay ɓile sə ines ahay ata nà, aga mer su way lele cəna, a zlak ikwen à nga bay.

²¹ Ata, à alay ata kutok nà, ki gen nə maw? Way a sa gak ikwen waray həna biten ataya awan. A andav sə way ma ga waray ataya dūkwen, amac inde.

²² Aya əna, həna kutok, kə təmen ahay à ɓile sə ines ata wa. Kə təren ɓile ana Mbərom ahay. Anga nan, anjahay a kwanay i təra à cəncan a inde kutok. A andav a inde ite, ki njiden wa sifa sa ndav bay ata awan.

²³ Magwagway sə ines nà, amac. Əna way a Mbərom sa var kəriya ata nà, sifa sa ndav bay pə kərtek a tə Yesu Almasihu, Bahay a mənuko.

Do sa dafnga pə Yesu ahay, tə Tawrita

¹ Mərak uno ahay, way uno a ni jak ikwen ayak həna ata nà, ki sənen, anga kə sənen Tawrita zle coy. Tawrita a lavan nga anà do nà, si à alay a winen tə sifa pə daliyugo mba ata awan.

² Minje nə kawa uwar. A alay a mbaz anahan inde tə sifa nà, Tawrita a ban anan pə mbaz anahan ata awan. Əna, mbaz anahan kà sak a mac ite nà, Tawrita kə mbəsakak anan ahay à 'am ana mbaz anahan ma mac ata wa.

³ Uwar kà sak a zla à mbaz hinen, aday mbaz anahan a mama'am ata ma mac a bay cəna, wita uwar ata kə gak mədigwed pa mbaz anahan ata awan. Əna mbaz ata kərtek a kə məcak cəna, 'am sə Tawrita ata inde apan sa ga mədigwed a sabay. I mba apan sa zla à mbaz hinen, kə gak ines bay.

⁴ Mərak uno ahay, kwanay həna ata dukwen, matanan. Kwanay kə jipen pə kərtek a tə Yesu Almasihu, dowan a sa mac anga kwanay pə dədom mə zləngad ata awan. Anga nan kutok, kwanay dukwen kə məcen aday kə gəzlen tə Tawrita sə coy. Həna kə jipen tə Yesu, do sə slabakay ahay à məke wa. Matanan kutok, di mba apan sa gan mer su way lele aya anà Mbərom, i zlan à nga.

⁵ Da taa ga nà, mer su way sə ubor si zek a nuko ahay. Way ana Tawrita sa ga apan 'am ata nà, ubor si zek nə a gan may sa ga nə tinen aya awan. Way a lelibay ataya nà, tə lagay mənuko à amac inde.

⁶ Həna kutok, də gəzlak tə Tawrita, anga də məcak pə kərtek a tatə Yesu. Anga nan, di mba apan sa gan mer su way anà Mbərom tə cəved lele aday wiya awan, cəved ana Apasay Cəncan a sə dəkak

uko anan ata awan, bina, kawa ana mənuko sa taa ga anga də dəfan apan anà Tawrita ata sabay.

Mer su way ana Tawrita

⁷ A nan sa ja həna nə ma kutok anaw? Tawrita ata nà, way sə nes dō adəka dāw? A'ay! Əna na san ines inde nà, anga Tawrita sə duko anan. Bina, abay na san ubor bay, anga na san 'am a sa jəka: «Kâ sa ga ubor bay*» ata bay.

⁸ Əna nə sləne 'am ata cəna, ines kə njadak upo cəved kutok, a ga anan mer su way ta 'am ata sə wuho ubor ahay cara cara i zek inde. Mənjəna Tawrita nà, ines a aday dukwen, winen way ma mac awan.

⁹ Bina, à alay a nen nə sənək pə Tawrita fan bay nà, nen lele njənnjan tə sifa awan. Əna na san Tawrita kutok cəna, ines kə tərak way tə sifa bugol, aday winen məgala awan.

¹⁰ Ata jumdod, nen nə məcak ite re. Anga nan kutok, 'am a abay i lagay nen à man sə sifa ata nà, a ma nga sə gəbo ahay adəka nə amac.

¹¹ Natiya Tawrita a varan cəved anà ines sə njəko uda, aday sa vad nen re.

¹² Ayaw, Tawrita nə winen way cəncan awan, aday 'am anahan a ma ja ataya dukwen, tinen way cəncan aya, way didek aya, aday way lele aya re.

¹³ Aka aday way lele ata a ma nga sa vad nen asa dāw? A'ay re! Əna ines a gəba way a lele ata, a ga anan mer su way sə vuro amac. A tərə matanan, anga aday dā san ines nà, winen ines ata acəkan way anahan. Matanan, Tawrita a ka anan mer su way sə ines lelibay aya fok.

---

* 7:7 Ca pə Gurtaaki 20.17; Tooktaaki Tawreeta 5.21.

Ines a ka anan mægala anahan pu do zenzen awan

¹⁴ Matanan kutok, da san zle, Tawrita aday nà, a nay ahay à alay a Mbərom a wa. Aday nen nə do zenzen awan, bile sə ines.

¹⁵ Tə didek a nà, way uno sa ga ata cəna, na san bay. Anga way su no sa ga ata nà, na ga bay. Way su no sa ga bay ata awan, wita nə ni ga anan kutok.

¹⁶ Kak way uno sa ga ata u zlo à nga bay nà, ata nə sənək kutok, Tawrita, winen way lele awan.

¹⁷ Matanan kutok, sa ga way lelibay ata nə nen bay. Atahasl a mə njahay a i nen inde ata sa ga anan.

¹⁸ Anga nan kutok, na san zle, awan inde lele awan i nen inde nà, ibay. Na ja nà, pə ubor si zek uno, nen do zenzen awan ata awan. Aga way lele dukwen, u zlo à nga, əna na mba apan sa ga bay.

¹⁹ Bina lele su no sa ga ata nà, na ga anan bay, aday lelibay a su no sa ga bay ata kutok, na ga adəka nà, winen awan.

²⁰ Kak way lelibay aday u no sa ga bay dukwen na ga anan cəna, sa ga awan ata dukwen, nen bay. Atahasl a mə njahay a i nen inde ata awan, sa ga way ata nə winen, nen bay.

²¹ Nga sa 'am a inde kutok: A alay a u no sa ga way lele cəna, ngazl ines a tuvo uda awan.

²² Bina, à mivəl uno a inde nà, nen mə taslay mivəl a sə pərahan azar anà Tawrita a Mbərom.

²³ Anga nan kutok, na ca apan nà, awan a inde lelibay a i nen inde a slabak anan vəram tə abayak nga uno sa gan may anà way lele ata awan. Natiya, nen nə tərək bile ana atahasl a mə njahay a i nen inde ata awan.

²⁴ Anga nan kutok, nə tərak dō mə jəjay a sə coy. Aday saa tam wa nen à amac ata wa həna nà, waya kutok anaw?

²⁵ Ngəruko anan həna anà Mbərom, anga kə təmək nen tə alay ana Bahay a mənuko Yesu Almasihu. Natiya kutok, tə ajalay nga uno cəna, ni dəfan apan anà Tawrita a Mbərom, əna ubor si zek uno a gan may sə pərahan azar anà cəved sa ga ines dəkdək.

8

Anjahay tə sifa wiya awan

¹ Matanan kutok, həna nà, awan saa ban anan dō ana Yesu Almasihu ahay à sariya inde nà, inde sabay.

² Anga məgala ana Apasay sa var sifa tə alay ana Yesu Almasihu ata a təmay nen à məgala ana atahasl tə amac ata wa.

³ Tawrita ana Musa a mba apan sa tam anan dō itəbay, anga bəle sə sluwed si zek su dō kə mbəsakak anan cəved a bay re. Əna Mbərom nà, a mba apan. A slənay ahay wan si zek anahan ti zek a kawə su dō zənzen aya, aday sə təmay nuko i ines a mənuko ahay wa. Tə cəved ata kutok, Mbərom kà gak anan sariya anà ines i zek su dō zənzen ata inde kutok.

⁴ A ga matanan, anga aday dā mba apan sa ga way ana Tawrita sa ja ata awan. Bina, dī dəfan apan nà, anà Apasay a Mbərom kutok, bina anà ubor si zek à mənuko sabay.

⁵ Aday nà, dō sə dəfan apan anà ubor si zek a tinen ahay nà, ta ga way sa zlan à nga anà zek a tinen ahay. Əna dō sə dəfan apan anà way sa zlan à

nga anà Apasay a Mbərom cəna, ta ga dukwen way sa zlan à nga a cite.

⁶ Do sa taa bayak pə way sə ubor si zek anahan ahay cəna, a dazay nə à amac inde. Aday dō sa taa bayak pə way sa zlan à nga anà Apasay a Mbərom ite dukwen, i i njad zay tə sifa sa ndav bay ata awan.

⁷ Do sa taa bayak pə way sa zlan à nga anà ubor si zek cəna, winen dō manide a Mbərom, anga a dəfan apan anà 'am a Mbərom bay, aday a mba apan bay re.

⁸ Do sa ga way sa zlan à nga anà ubor si zek aday nà, i mba apan sa zlan à nga à Mbərom sabay.

⁹ Kwanay adəka nà, à alay ana məgala sə ubor si zek inde sabay, əna à alay ana məgala sə Apasay a Mbərom, winen mə njahay a à kwanay inde ata awan, kak kwanay apan ki dəfan anan apan anà ubor si zek bay nà, na. Dowan a Apasay ana Almasihu uda ibay ata nà, winen dō anahan bay.

¹⁰ Kwa à ga nə Almasihu winen mə njahay a à kwanay inde, zek a kwanay nə hwiya i mac anga ines. Aya əna, Apasay a Mbərom i varak ikwen sifa, bina kə təren dō didek aya pa 'am a Mbərom.

¹¹ Mbərom a slabakay anan ahay Yesu Almasihu à məke wa. Matanan, kak Apasay anahan ata dukwen winen mə njahay a à kwanay inde nà, i slabakay ahay kwanay à məke wa tə winen a re.

¹² Natiya kutok, mərak uno ahay, gudire inde puko. Gudire ata nà, sə ubor si zek bay, bəlaray dī ga kawa ana ubor si zek su dō zənzen a sa gan may bay.

¹³ Kak kə njihen kawa sa zlan à nga anà ubor si zek nà, ki məcen. Aya əna, kə mbəsiken anan

Apasay a Mbərom â mərođ anan ubor si zek ata nà, ki njiden sifa kutok.

¹⁴ Anga do aday Apasay a Mbərom a lavan nga tate cəna, winen wan a Mbərom.

¹⁵ Apasay ata đukwen a təra kwanay bile aya bay, aday i pak pikwen zlawan maza sabay. A təra kwanay adəka nà, wan a Mbərom ahay sə coy. Aday, tə Apasay ata kutok, də ngaman anà Mbərom nà, «*Abba*, Bəbay uno!»

¹⁶ Apasay a Mbərom a tə alay anahan a đakan anan anà apasay a mənuko sa san anan nə mənuko wan a Mbərom ahay.

¹⁷ Kak mənuko wan a Mbərom ahay cukutok nà, đi njad way anahan a sə dəren anà gwaslay anahan ahay ata re asanaw! I varak uko way anahan sə varan anà Almasihu ata re. Matanan, kak də təmahak sa ga dəcə anga Almasihu nà, đi njad sə təma way sə mazlađ anahan ataya re.

Mazlađ a mənuko saa njad azanaka ata awan

¹⁸ A ga upo aday nà, awan sə zlangar anan dəcə a mənuko sa ga həna ataya tə mazlađ a Mbərom saa varak uko azanaka ataya nə ibay. Kwa mənjoek ca!

¹⁹ Way a Mbərom sə ndakay fok đukwen, tinen apan ti ba nə luvon a aday Mbərom i kay anan ahay uho gwaslay anahan ahay fok kutok ata awan. Ta ba anan nà, ababa.

²⁰ Anga way a Mbərom sə ndakay fok tə tərak way kəriya aya awan. A nan atan sə təra matanan cara bay. Mbərom a sa ga atan adəka*, anga aday tâ đaf ide

---

* **8:20** Ca pə Laataanooji 3.17.

²¹ pə luvon a aday i sa təmay atan ahay à 6ile sə way saa wuslay ataya wa kutok. Ti japay tə wan anahan ahay à mazla6 anahan ata inde, à barbarar inde kutok ite.

²² Da san zle, kwa ahay à dālen a wa, hus ahay biten nā, daliyugo a fok winen à dāce inde, kawa uwar i sa wahay bəse coy ata awan.

²³ Əna daliyugo a anan taayan dəkdek bay. Way ana Apasay a Mbərom sə varak uko mətəkwe ataya fok, ti njahay nə matanan. Di dəfan ide anā luvon a aday Mbərom i tam mənuko à dāce wa, aday dī təra wan a Mbərom ahay sə dīdek a coy ata kutok.

²⁴ Abay aday də təmak coy bidaw? Əna də canan fan bay, dī dəfan ide mba. Way aday kə canak anan tə ide coy ata nā, way ata nə kə dəfan ide adadaf mba daw? Wita, dowan a ngaman adəfan ide sabay!

²⁵ Aya əna, kak dī dəfan ide anā way həna də canak anan fan bay ata nā, dī ba ababa.

²⁶ Apasay Cəncan a dukwen a nay ahay sa mak uko zek, anga mənuko nə bəle aya awan. Bina, kwa à amboh a mənuko ahay inde dukwen, da san sə rəke way a pə Mbərom a wa tətibay re. Apasay Cəncan a tə alay anahan, a gan amboh anā Mbərom tə məgala anahan a təke, à yime a mənuko inde. Do zənzen i mba apan sa ga kətanen bay.

²⁷ Mbərom a ca ide aday nā, à mivel inde. A san way ana Apasay Cəncan a sa gan may ata zle. Anga Apasay Cəncan a a cəce nə way kawa sa zlan à nga à Mbərom vərre à yime a mənuko dō a Yesu ahay inde.

²⁸ Da san zle asanaw! Do sə pəlay Mbərom tə mivel kərtek a aday Mbərom a ngaman pi mer su

way anahan ata nà, kwa sè tɛra nɛ ma ma fok cɛna, Mbɛrom a tɛra anan way sumor a anga dɔwan ata awan.

²⁹ Mbɛrom a lah sɛ walay wa dɔ anahan ahay nà, kwa hɛna kabay, aday kà gak atan nga anga aday tâ ga minje ta wan si zek anahan awan. Ata Almasihu i tɛra murkwaya sa wan anahan ahay fok.

³⁰ Dɔ a aday Mbɛrom sa lah sɛ walay atan ataya nà, kè ngamak atan kurre re. Dɔ anahan a sɛ ngaman atan ataya nà, kè tɛrak atan dɛdek aya pa 'am anahan re. Dɔ anahan a sɛ tɛra atan dɔ dɛdek ataya nà, kè varak atan mazlaɓ coy re.

Awan saa gɛzla mɛnuko pi zek wa tɛ asan zek a Mbɛrom nà, ibay

³¹ Hɛna nà, dɛ ja nɛ ma asa anaw? Kak Mbɛrom winen tɛ mɛnuko nà, saa mba apan sɛ mbasay puko nà, waya asa anaw?

³² Wan si zek anahan a dukwen, kè tɛmak anan à 'am sɛ dɛce wa bay, ɛna a varan anan anà dɔ ahay aday tâ vad anan anga mɛnuko fok. Matanan, i varak uko way azar aya fok kɛriya pɛ kɛrtek a ta wan ata re.

³³ Saa mba apan sa zlah puko asa nà, wayaw? Sɛ tɛra mɛnuko dɔ dɛdek aya pa 'am anahan nà, zek a Mbɛrom a sɛ walay mɛnuko ata awan.

³⁴ Waya saa mba apan sa ban mɛnuko anga dɛ gak ines asa anaw? Yesu Almasihu ta nga anahan a kè mɛcak, kè slabakak ahay à mɛke wa, aday hɛna winen mɛ njahay a à alay puway a Mbɛrom. Winen apan i gan amboh anà Mbɛrom anga mɛnuko.

³⁵ Kak matanan cukutok nà, ma saa mba apan sə gəzla mənuko pi zek wa kutok anaw? Dəce ahay daw? Ajalay nga daw? Aban mbiyed sə do ahay asa daw? Atə may tə mətawak daw? Mərava sə amac tə maslalam daw? Awan a inde saa mba apan sə gəzla mənuko pi zek wa tə asan zek ana Almasihu a nə ibay!

³⁶ Mə vinde à Deftere a Mbərom inde nà:
«Manay pə cəved sə amac sasidew a nà, anga iken.
Ta ga alay tə manay nà, kawa təman sə waslay ahay.†»

³⁷ A mamasl sə way ataya inde fok kutok, di njad məgala sə mbasay, anga Almasihu, do sə pəlay nuko, i varak uko məgala anahan.

³⁸⁻³⁹ Anga nan, na san zle lele, awan inde saa gəzla mənuko pi zek wa tə asan zek a Mbərom nà, inde sabay. Mbərom kà kak uko anan asan zek anahan tə Yesu Almasihu, Bahay a mənuko. Matanan, kwa amac, kwa sifa adəka, kwa maslay a Mbərom ahay, kwa setene ahay, kwa way sə təra à alay a hənə ata awan, kwa way saa təra à alay a saa nay pa 'am azanaka ata awan, kwa do sə məgala ahay, kwa məgala sə bagəbaga mburom ahay, kwa məgala sə məke ahay, kwa way a Mbərom mə ndakay azar aya fok, awan a inde saa gəzla mənuko pi zek wa tə asan zek a Mbərom cəna, ibay!

9

Mbərom kə walak anan Isəra'ila ahay

---

† 8:36 Ca pə Jabuura 44.23.

¹ Way a ni ja həna ata nà, winen way dīdem awan. Nen dō a Yesu, na gad mungwalay bay. Apasay Cəncan a a jan anà mez si zek uno a dükwen, 'am a anan nà, dīdek awan.

² Mivel uno ma rah a nə tə mugo, aday nen à dəcə ahay inde nə pac pac,

³ anga Yahuda ahay, dō sə zahav uno ahay. Abay â ga zek nà, suwan Mbərom â laray nen à bahay anahan wa, anga aday Yahuda ahay tâ njad sifa. Nen nà, mâ gəzla pi zek wa tə Yesu Almasihu.

⁴ Tinen nà, wan sə Isəra'ila ahay. Mbərom kə tərak atan wan anahan aya awan. Kə dəkak atan anan mazlaḅ anahan, kə ḅanak 'am tə tinen, kə varak atan Tawrita, 'am anahan. Kə dəkak atan anan cəved sə həran nga lele awan, kə zlapak i varan atan way lele aya bayak awan.

⁵ Kə varak atan Ibərahima, Isiyaku aday Yakob tə gwaslay anahan ahay bije a tinen ahay, aday Almasihu dükwen, pə sluwed si zek nà, wan sə kutov a tinen awan. Almasihu a aday dükwen, winen Mbərom, winen pa nga sə way mə ndakay aya fok. Zambaduko anan pa sə viyviya awan. Amen!

Wan a Mbərom dīdem aya awan

⁶ Way a Mbərom a sə zlapay anan ata kə tərak awan kəriya bay re. A'ay, əna wan sə Isəra'ila ahay tə tərak dō ana Mbərom dīdem aya fok bay.

⁷ Aday wan sə kutov ana Ibərahima ahay tə tərak wan anahan dīdek aya fok bay re, bina Mbərom a jan nà: «Ki njad wan sə kutov ahay nə tə Isiyaku.*»

---

* **9:7** Ca pə Laataanooji 21.12.

⁸'Am ata a nan sa ja nə maw? Wan mə wahay aya à kutov su dō zənnen ata wa cəna, tə tərak wan a Mbərom ahay anga bəbay tə may a tinen ahay bay. Tə tərak wan a Mbərom ahay nà, anga Mbərom a sə zlapay anan ata awan.

⁹'Am a Mbərom a sə zlapay anan ata nà, həna: «I va daz cəna, ni may ahay, aday Saratu i njad'wan.†»

¹⁰Wita cəna coy bay re. Cuko pə Rəbeka ite. Kə wahak anan muwsa ahay anà bije a mənuko Isiyaku.

¹¹⁻¹³Rəbeka a kə wahak anan muwsa anahan ataya fan bay nà, gwaslay ataya ta gak awan fan bay. A ga nə mer su way lele aya awan, â ga nə mer su way lelibay aya awan dukwen, tə wahak atan sa ga awan fan bay. A alay ata nà, Mbərom kà jak anan anà Rəbeka coy, a wa: «Wan zek məduwen a i gan mer su way anà wan zek cədew awan.‡» Deftere a Mbərom kà jak pə muwsa ataya, a wa: «Nə gəbək Yakob, aday nə larak anan Isuwa.§» A təra matanan anga sə dakay anan nà, Mbərom a walay dō nə pə way sa zlan à nga anà winen, bina pi mer su way su dō zənnen a bay.

¹⁴Həna nà, dī ja nə ma kutok anaw? Mbərom kà gak mer su way tə cəved a sabay cukutok daw? Matanan ata bay re.

¹⁵A jan anà Musa nà: «Ni gan sumor nà, anà dōwan a aday u no sa gan sumor ata way anahan. Su go ĩ zek wa cəna, dōwan a u no ũ go ĩ zek wa ata awan.* »

---

† **9:9** Ca pə Laataanooji 18.10-14. ‡ **9:11-13** Ca pə Laataanooji 25.23. § **9:11-13** Ca pə Malakiya 1.2-3. * **9:15** Ca pə Gurtaaki 33.19.

¹⁶ Kawa sa ja kutok nà, Mbərom a gan sumor anà dō nà, anga a nan anà dōwan a bay, kabay anga mer su way ana dōwan ata bay, əna anga sumor ana Mbərom a way anahan.

¹⁷ A Deftere a Mbərom inde dūkwen, Mbərom a jan anà Firawna, a wa: «Na daf iken bahay a à Misra nà, anga aday ni ka anan məgala uno tə iken, pə iken a re, anga u no sa ndar anan sləmay uno anà dō sə daliyugo ahay fok.†»

¹⁸ Matanan acəkan, a ca ike, Mbərom a gan sumor anà dōwan awan, kawa sa nan, aday a kuran anan nga anà dō hinen dūkwen kawa sa nan.

Mivel a Mbərom sa ga tə sumor anahan sa ga ite

¹⁹ Hinahibay nà, ki jen asa: «Kak matanan cuku-tok nà, Mbərom a gafan 'am anà dō ahay pə ines angamaw? Way ahay fok tə təra dūkwen, kawa sa zlan à nga asənə, ines sə dō ahay uda nə wuraw?»

²⁰ Matanan, iken a aday nə waya saa vad uway pa 'am tə Mbərom a kəlanaw? Həna nà, way ma han a nə i mba apan sa jan anà dō sa han anan: «Ka sa han nen kawa həna anan angamaw?» tətə dāw?

²¹ Dō sa han səngəle nà, məgala anahan inde pə dudō aday sa han anan way ahay kawa sa nan bidaw? I han səngəle tə dudō ata awan, aday i han anan jugwire tə dudō a mə mbəsak ata re.

²² Mer su way a Mbərom a dūkwen, kətanani! A nan dō ahay tā san nə winen tə mivel a anga tinen, aday winen Ba Məgala re. Aya əna, kə ngəmak sə səmen anà dō sə jənan pə mivel, aday abay ti lize ataya acəkan.

---

† 9:17 Ca pə Gurtaaki 9.16.

23 A nan anà Mbərom nà, dō ahay tâ san mazlaḅ anahan nə məduwen awan, aday i gəzla anan tə mənuko anga a nan sa gak uko sumor. A walay mənuko pa 'am kurre, anga aday dâ njad mazlaḅ anahan.

24 Mənuko dō a Mbərom mə ngamay aya awan. Əna kə ngamak dō ahay à wulen sə Yahuda ahay wa dəkdek bay. Kə ngamak anan anà dō ahay à wulen su dō su kon a azar aya wa re.

25 Mbərom a kà jak 'am ata tə dundo ana dō maja'am anahan Hose'a, a wa:

«Dowan aya aday abay tinen dō uno ahay bay ataya awan,

həna ni ngaman atan dō uno ahay kutok.

Dowan aya aday abay nə pəlay atan itəbay ataya awan,

həna ni pəlay atan kutok.‡»

26 A ja asa, a wa:

«Û kon a aday dō ahay ta ja nà, tinen dō uno ahay itəbay ataya dukwen,

à man ata adəka, ti ngaman atan wan ana Mbərom didek aya kutok, winen bahay sə sifa.§»

27 Dō maja'am a Mbərom Ezaya dukwen kà jak pə Isəra'ila ahay, a wa:

«Kwa abay Isəra'ila tē wasay nə kawa wiyen sə zliner,

saa tam nà, dō ahay fok bay, əngal a mənjoek ca.

28 Mbərom Fetek i ga sariya pu dō sə daliyugo ahay anga anga sə coy.* »

‡ 9:25 Ca pə Hose'a 2.1-3.

§ 9:26 Ca pə Hose'a 2.25.

* 9:28 Ca

pə Esaaya 10.22-23.

29 Ezaya ata kərtek a kə lahak sa ja:
 «Abay Mbərom Ba Məgala â mbəsakak uko zahav
 mənjoek bina,
 də tərak kawa do sə Sodoma tə Gomora.†»

Isəra'ila ahay tə sənək cəved sa tam didek a bay

30 Lele həna juko nə kəkəma asa anaw? Do su
 kon a azar ataya tə njadak sə təra do didek aya pa
 'am a Mbərom anga tə dəfak nga pə Yesu. Aday
 abay tə pəlak sə təra do didek aya bay re.

31 Yahuda ahay ite nə, tə pəlak sə təra do didek
 aya ta sə dəfan apan anə Tawrita, əna tə njadak a
 cəved a bay.

32 Angamaw? Anga tinen tə bayak cəna ti njad
 anan ta sə dəfan apan anə Tawrita ti mer su way,
 bina ta sa dəf nga pə Mbərom a bay. Anga nan, tə
 slahak pu kon sə hawan saray u do ata awan.

33 A Deftere a Mbərom inde nə, Mbərom a ja pu
 kon ata, a wa:
 «Cen apan, ni dəf kon sə hawan saray anə do ahay
 à Urəsalima,
 kon sə slahay do ahay.
 Aday do kə bənək alay à winen inde ite nə, i jalay a
 bay.‡»

10

1 Mərak uno ahay, na gan amboh anə Mbərom tə
 mivəl kərtek a nə, u no nə Yahuda ahay tã njad sa
 tam ite.

2 Ni mba apan sa ja həna dukwen, tinen apan ti
 rəzlen à nga wa sə pərahan azar anə Mbərom nə

† 9:29 Ca pə Esaaya 1.9; Laataanooji 19.23-28 re. ‡ 9:33 Ca pə
 Esaaya 28.16.

cekærkærre, əna mənʝəna asan wa way mə cəde ide aya awan.

³ Tə sənək sa jəka Mbərom i təra anan do ahay do didek aya pa 'am anahan kəkəməw nə, tə sənək bay. Tə pəlay sə təra do didek aya nə, tə cəved si mer su way dəkdek. Matanan, tinen tə mbərzlak a wa way sa nan à Mbərom.

⁴ Kwa pə ana Almasihu sa nay ahay wa nə, məgala ana Tawrita kə ndəvak coy. Natiya, kuwaya dowan a kə dəfak apan nga cəna, Mbərom i təra anan do didek a pa 'am anahan.

Mbərom i tam anan do sa dəf nga pə Yesu ahay fok

⁵ Musa a ja 'am pə cəved sə təra do didek a tə Tawrita nə, a wa: «Do sə dəfan apan anə 'am ana Tawrita nə, i njad sifa nə tə winen awan.*»

⁶ Əna cəved sə təra do didek a anga sa dəf nga pə Mbərom nə, cara. Deftere a Mbərom a wa: «Kâ sa ja bay: “Wayə sa ján à mburom anaw?†”» Kawa sa ja nə, i ján saa ngaman anə Almasihu aday i dazay anan nə wayaw?

⁷ «Kâ sa ja bay: “Wayə saa dazay à məke inde anaw?‡”» Kawa sa ja nə, wayə saa zləzlamay anan Almasihu à məke wa pə cakay sə məsinde ahay wa anaw?

⁸ Musa a ja nə kəkəma kutok anaw? A wa: «'Am a Mbərom winen bəse tə iken! Winen à 'am anak inde, à mivél anak inde re.§» Wita nə, ləbara sa 'am a hənə manay apan mi dəkay anan pə cəved sa dəf nga pə Mbərom ata kutok.

* **10:5** Ca pə Farillaaji Lewiŋko'en 18.5. † **10:6** Ca pə Tooktaaki Tawreeta 30.12. ‡ **10:7** Ca pə Tooktaaki Tawreeta 30.13. § **10:8** Ca pə Tooktaaki Tawreeta 30.14.

⁹ Ki mba apan sa ja pa 'am sə do ahay fok, Yesu nà, winen Bahay anak tate daw? Kə təmahak aday kə dəfak apan nga nà, Mbərom kə slabakak anan ahay à məke wa daw? Kak matanan nà, ata ki tam coy kutok.

¹⁰ Bina kak kə dəfak nga pə Yesu à mível anak inde nà, ki njad sə təra do didek a pa 'am a Mbərom. Aday kak ki dakay anan pa 'am sə do ahay, Yesu winen Ba Məduwen nà, Mbərom i tam iken acəkan.

¹¹ Anga Deftere a Mbərom a ja nà: «Do kə bənak alay à winen inde ite nà, i jalay a bay.*»

¹² Cəved sa 'am ata nà, anga do ahay fok: anga Yahuda ahay, aday anga do su kon a azar aya re. Anga awan sə gəzla atan pi zek wa, ibay. Bahay a mənuko nà, winen Bahay sə do ahay fok. A gan sumor anà do sa dəf nga pə sləmay anahan ahay nà, fok.

¹³ Kawa ana Deftere a Mbərom a sa ja kutok: «Kuwaya dowan a kə dəfak nga pə sləmay ana Mbərom Fetek cəna, i tam.†»

Cəved sə dakay anan ləbara mugom awan

¹⁴ Ti njad sə həran nga anà Mbərom a aday tə dəfak apan nga bay ata nà, kəkəməw? Kak aday kula tə slənek anan ləbara a bay nà, ti njad sa dəf apan nga nə kəkəməw? Aka aday kak dowan a kə təkərek atan anan bay nà, ti sləne kəkəməw?

¹⁵ Kak do ma slan a ibay nà, waya saa təkər 'am ata anaw? Kawa ana Deftere a Mbərom sa ja:

---

* **10:11** Ca pə Esaaya 28.16. † **10:13** Ca pə Yoo'el 3.5.

«Saa rəba kawa saray su do sə dakay anan ləbara mugom ataya nə maw?‡»

¹⁶ Əna saa təma anan ləbara mugom ata nə do ahay fok bay. Do maja'am a Mbərom Ezaya kə jak, a wa: «Ba Məduwen, waya sa dəf nga pa 'am a manay anaw?§»

¹⁷ Matanan, do kə dəfak nga dukwen, anga ba kə slənek ləbara ana Yesu Almasihu. Aday dōwan kə slənek ləbara anahan dukwen, anga do inde kə təkərek anan anan.

¹⁸ Kak matanan cukutok nə, ni cəce aday: Isəra'ila ahay nə, tə slənek anan ləbara a anan itəbay kələdaw? Tə slənek, bina Deftere a Mbərom kə jak, a wa:

«Tə slənek dungo ana do maslan uno ahay pu kon pu kon fok.

'Am a tinen a kə dəzlek hus pə magaga sə daliyugo.* »

¹⁹ Kak matanan asəna, ni cəce asa re, Isəra'ila ahay tə sənək anan 'am ata bidaw? Mbərom kə mbədəhak apan kurre tə dungo a Musa, a wa:

«Ni slabak anan sərak a kwanay pu kon kəriya awan.

Ni njak kwanay pi zek aday ki gen mivel pu kon a aday do anahan aya ta san awan bay ata awan.†»

²⁰ Ezaya dukwen kə jəjarak bay, a wa:

«Mbərom a ja nə: “Sa njad'nen nə, dōwan aya aday tə pəlak nen bay ataya awan.

---

‡ **10:15** Ca pə Esaaya 52.7. § **10:16** Ca pə Esaaya 53.1. * **10:18** Ca pə Jabuura 19.5. † **10:19** Ca pə Tooktaaki Tawreeta 32.21.

Na kan zek dukwen, anà dōwan aya aday tē cēcihek nen a bay jiga ataya awan.‡»

21 Aday pē Isēra'ila ahay ite nā, Mbērom a wa:
«Hway, nen apan ni ba sa kan alay anà dō uno ahay.
Əna dōwan ataya nē tē dāfo apan bay,
ta ma nga sē vāze upo adāka.§»

11

Isēra'ila ahay ta gan ĩ zek wa anā Mbērom

1 Matanan kutok, ni cēce way inde kārtek aday:
Kak matanan cukutok nā, a nan sa ja nā, Mbērom
kē larak anan Isēra'ila ahay dāw? Matanan bay!
Anga nen a ta nga uno dukwen, nen Isēra'ila ahay.
Nen mē wahay a pē dala mbak ana Benyamin,
zahay ana Ibērahima.

2 Mbērom kē larak anan dō anahan Isēra'ila ahay
bay, winen a sē walay atan kwakwa. Bina kē sēnen
way ana Deftere a Mbērom sa ja pē Eliya ata zle
asanaw. Eliya winen apan i yiman anā Mbērom
anga Isēra'ila ahay,

3 a wa: «Mbērom Fetek, dō anaya tē vadak anan
dō maja'am anak ahay, tē mbēzlak anan man sē
gēdan dūngo anā way a manay ahay anga iken
ataya awan. Mē mbēsak a sē pērahak azar nē nen
a taayak. Aday hwiya a nan atan sa vadnen a re.*»

4 Zek a Mbērom awan, a mbēdahan apan nē
kākēmaw? A jan nā: «A'ay, iken taayak bay! Nē
lavak anan zek tu dō uno ahay inde mbulo cuwōe,
tinen apan ti pēruho azar, tē dukwek anan gērmec
ù vo anā Ba'al itēbay.†»

‡ 10:20 Ca pē Esaaya 65.1. § 10:21 Ca pē Esaaya 65.2. * 11:3
Ca pē 1 Laamii6e 19.10, 14. † 11:4 Ca pē 1 Laamii6e 19.18.

⁵ Həna ata dükwen, matanan re. Mbərom kə lavak anan zek tu dō ahay inde mə walay aya à wulen sə Isəra'ila ahay wa hwiya anga sumor anahan.

⁶ Kak Mbərom kə gak atan sumor sə walay atan, a walay atan anga mer su way a tinen ahay bay, əna anga sumor anahan. Kak matanan bay cəna, wita i təra magwagway a tinen kutok, bina sumor a Mbərom sabay.

⁷ Ata həna nə kəkəma kutok anaw? Way ana Isəra'ila ahay sə pəlay ata nə, tə njadak anan fok bay! Sa njad anan way ata cəna, dō a Mbərom sə walay à wulen a tinen wa ataya awan. Zek məduwen su dō a tinen aya tə kurak anan nga a tinen ahay.

⁸ Kawa ana Dəftere a Mbərom sa ja:
«Zek a Mbərom a sa ga aday tã san awan bay.
Kə tacak atan anan idə,
kə dəngəzlak atan anan sləmay.
Hus biten tinen hwiya matanan.‡»

⁹ Dawuda dükwen a ja patan, a wa:
«Way sa pa sə azar uko a tinen ahay â təran atan
kawa balay sa mbazl anan way sə kiβe ahay,
tê slahay anan, aday Mbərom â kəta atan.

¹⁰ Mbərom â hurof atan, aday tê canan idə kula sabay,

â ga atan alay aday mivəl a tinen â ndəroβ.§»

¹¹ Matanan həna, ni cəce way maza awan asa: Saray a sə dəcan anə Isəra'ila ahay ata nə, kə slahak anan à məndak fok acəkan kutok dāw? A'ay! Əna anga ines a tinen, dō su kon azar aya tə njadak

---

‡ 11:8 Ca pə Tooktaaki Tawreeta 29.3; Esaaya 6.10. § 11:10 Ca pə Jabuura 69.23-24.

cæved sa tam pə cakay ana Mbərom kutok. A ga anan matanan aday Isəra'ila ahay tâ ga sərak pu do su kon aya azar ataya awan.

¹² A alay ana Isəra'ila ahay sa ga ines ata nà, Mbərom kà gak anan lele anà do su kon azar aya pə daliyugo. Isəra'ila ahay tə slahay cəna, do azar aya ta njad zlıle à alay a Mbərom wa. Kak Mbərom kà gak anan lele anà do azar aya anga Isəra'ila ahay sə dəfan apan sabay ata nà, Isəra'ila ahay fok ta sak a may ahay pə cakay anahan a asa nà, sumor anahan i zalay re bidaw?

Mbərom a tam anan do su kon azar aya nə kəkəməw?

¹³ Həna ni jak ikwen anà kwanay do su kon azar aya awan. Nə tərak do maslan ana Mbərom pə cakay a kwanay do su kon azar aya awan. Anga nan, na ca pi mer su way ata dukwen, mer su way lele cævedabay.

¹⁴ U no nà, do su kon uno aya dukwen tē cuno matanan, aday tâ ga pikwen sərak, anga aday Mbərom â tam wa do a tinen aya əngal ti mer su way uno ata cite.

¹⁵ A alay ana Mbərom sa lar anan Isəra'ila ahay ata cəna, a zlah anan məlmal anahan tu do su kon aya azar a pə daliyugo fok kutok. Aday à alay azanan kə təmahak atan maza nà, saa təra nə ma asa anaw? Ataslay mível i ga inde, anga do ma mac aya ti njad sifa wiya awan.

¹⁶ Kak tə varak anan anan pen mama'am a anà Mbərom nà, pen a ma laḡ ata azar a fok dukwen ana Mbərom a re.* Kak tə varak anan anan sləlay

---

* **11:16** Ca pə Limle 15.19-21.

si sé ahay anà Mbərom nà, alay si sé đukwen anahan aya re.

¹⁷ Alay si sé zahav a azar aya tə gəđak atan aday tə tapak ayak uda alay si sé sə kiβe à yime aya inde. 'Am ata a ja nə pə kwanay đo su kon azar aya ata awan. Way ana Isəra'ila ahay sa taa təma lele aya à alay a Mbərom wa ata nà, saa təma atan həna nà, kwanay kutok. Ki təmihen anan nə kawa alay si sé sə təma way pə sləlay si sé wa ata re.

¹⁸ Anga nan kutok, kà sa kəđiyen anan alay si sé mə kəkal ataya bay. Ki həren anan nga ĩ zek kəriya nə angamaw? Kwanay adəka nà, alay si sé ahay dəkdek, məgala ana alay si sé cəna, à sləlay aya inde. Bina, məgala ana sləlay a nay à alay si sé wa adəka bay.

¹⁹ Izəne đo inde à wulen a kwanay i ja: «Abay Mbərom a a kəkal anan alay si sé ataya nà, aday i tapay uda nen a kutok bidaw!»

²⁰ Acəkan, Mbərom a patay atan wa, anga aday i tapay uda iken! Əna Mbərom a patay atan anga tə đəfak apan nga bay, aday a tapay uda iken đukwen, anga kə đəfak apan nga kutok. Kà həran nga anà zek adəka bay, jəjaran à Mbərom bugol.

²¹ Anga kak Mbərom kə patak anan Isəra'ila ahay, tinen alay si sé zahav awan ata nà, a ga apak kutok nà, i patay iken ite sabay, kak kə mbəsakak sa đaf apan nga nà, na đaw? Iken adəka nə mə tapay a nə atapay!

²² San anan kutok aday, Mbərom nà, winen đo sumor awan, əna winen zizək re. Winen zizək tu đo mə slahay a pə cəved anahan wa ataya awan, əna pə iken ite kutok nà, winen đo sumor awan,

kak iken apan ki pərahan azar hwiya nà, na. Kak matanan bay, i i patay iken a re.

²³ Yahuda ataya dukwen nà, kak tə dəfak apan nga maza dukwen, i ma atan pə dədazl a tinen kwakwa a re. Anga məgala anahan nà, inde sə tapay atan maza awan.

²⁴ Kwanay Yahuda ahay itəbay ataya nà, kwanay kawa alay si sé sə kiβe ataya kutok. Tə gəday anan à kiβe wa, ta naa tapay anan pi sé sə agay ata awan. Kak Mbərom a ga way ma da 'am a kətananan ata nà, i mba apan sa ma anan Yahuda ahay à man a tinen inde sabay kələdaw, tinen aday nə alay si sé ata didek aya awan?

Yahuda ahay ti i may ahay pə cakay ana Mbərom mba

²⁵ Mərak uno ahay, u no nà, sənen anan way a mi der a anan lele, aday kə həren anan nga anà zek ahay bay. Bina, Isəra'ila ahay əngal a nan atan sa dəf nga pə Mbərom bay, anga mivəl a tinen mə kuray aya awan. Ti naa mbəda mba, əna do su kon azar aya Mbərom sə walay atan ataya tē mbəda apan 'am fok aday. Ata Isəra'ila i dəf nga pə Mbərom kutok.

²⁶ Natiya Mbərom a i tam anan zahav sə Isəra'ila ahay fok cite. Mə vinde à Deftere inde, Mbərom a wa:

«Dowan a saa tam anan do ahay ata nà, i nay ahay à Urəsalima wa.

I pəse anan huwan ana wan a Yakob ahay fok.

²⁷ Həna anan nà, 'am uno sa βan tə tinen à alay a ni pəsen atan anan ines a tinen ahay ata awan.†»

† 11:27 Ca pə Esaaya 59.20-21.

²⁸ Yahuda ahay tə təra dō manidē ana Mbərom ahay, anga ta ngam sə təma ləbara mugom ata bay. Natiya kutok, kwanay dō su kon azar aya ata awan, ki mben apan sa zla à bahay anahan inde. Aya əna, Mbərom kə walak atan i pəlay atan hwiya, anga kə zlapak anan anà bije a tinen ahay.

²⁹ Mbərom kə ngamak anan anà dōwan a aday kə zlapak anan, i varan way nà, i təra nə hwiya kawa anahan ata awan. Mbərom a mbədahan anà 'am bay.

³⁰ Kwanay dō su kon a azar aya ata dukwen, à alay a inde nà, kə dəfen anan ahay apan anà Mbərom a cara daw? Əna həna ki gen anan i zek wa, anga Yahuda ahay dukwen tə dəfak anan apan bay.

³¹ A təra tə tinen Yahuda ahay dukwen matana re. Həna ti dəfan apan anà Mbərom bay, aday Mbərom kə gak ikwen sumor à yime a tinen inde kutok. Ata aday, tinen ti yam pə ines a tinen, aday tã gan i zek wa anà Mbərom ite.

³² Matanan, Mbərom kə varak anan cəved anà kuwaya anga aday á dəfan apan anà Mbərom bay ata way anahan. Ata aday dō ahay ti gan i zek wa dukwen, fok a tinen a kutok.

Mazlaḥ a Mbərom

³³ Tə didem a, sumor a Mbərom nà, məduwen awan. Asan way anahan kə zalak dō ahay fok, aday a san way ahay nə fok. Way anahan sə bayak dukwen, dōwan a san sə dakay anan tətibay. Dōwan sə gəzlan alay anà cəved anahan ibay fok re.

³⁴ Deftere a Mbərom a ja nà:

«Sa san abayak nga ana Mbərom a nə wayaw?»

Dowan inde saa təkəren 'am a sləmay ibay.‡»

³⁵ «Waya sə varan way aday i təran gudire à Mbərom anaw?§»

³⁶ Sə ndakay anan way ahay fok nə Mbərom.

Way ahay fok à alay anahan inde,
aday ti ga inde dukwen anga winen.

Do ahay tê varan mazlaḅ anà Mbərom pa sə viyviya awan! Amen.

12

Anjahay ana do si mer su way ana Mbərom

¹ Mərak uno ahay, Mbərom kà gak uko sumor nə bayak awan. Anga nan, nə cəce pikwen wa həna kutok nà, viren anan anan nga a kwanay anà Mbərom, kawa way sə do ahay sə varan anà Mbərom tə sifa aya ata awan. Təren do ma ga nga aya anga Mbərom. Ata nà, i zlan à nga anà Mbərom a kutok, aday ki həren anan nga tə didem awan.

² Kì gen kawa do sə daliyugo ahay bay. Adəka bay, mbiken anan mivel a kwanay anà Mbərom à mbəda anan, ta sə varak ikwen abayak nga wiya aya awan. Ata nà, ki sənən way ana Mbərom a sa gan may ata kutok: way sərom aya awan, way sa zlan à nga, aday way lele aya kutok.

³ Nen nà, Mbərom kà gak uno sumor, kə tərak nen do maslan anahan. Anga nan, nen apan ni jak ikwen fok, na wa: Kê həren anan nga anà zek bay. Sənən adəka nà, nga a kwanay aya awan. Cen pə məgala ana Mbərom a sə varak ikwen ata awan

---

‡ 11:34 Ca pə Esaaya 40.13. § 11:35 Ca pə Ayuba 41.3.

aday. Ki sänen kutok, kwanay pə cəved a Mbərom nə kəkəməw.

⁴ Zek su dō nà, kərtek, əna hawal aya inde apan dükwen bayak awan, kuwaya ti mer su way anahan cara.

⁵ Tə mənuko həna dükwen, matanan. Mənuko bayak awan, əna mənuko zek kərtektəkke, anga mənuko mə japay aya tə Yesu Almasihu, aday mənuko fok mə japay aya pi zek re.

⁶ Mbərom kə varak uko məgala ahay nə cara cara, kawa sa zlan à nga anà winen awan. Natiya, kuwaya à ga anan mer su way tə way ana Mbərom a sə varan ata awan. Kak Mbərom a varak nə məgala sə ma anan 'am anahan awan, ma anan kawa anahan sə varak anan məgala ata kutok.

⁷ Kak Mbərom a varak nə məgala sa man zek anà dō ahay, man atan zek. Kak Mbərom a varak məgala sə tətakan anan way anà dō ahay, tətakan atan anan.

⁸ Kak Mbərom a varak nə məgala sə varan gədan anà dō ahay, varan atan gədan. Kak Mbərom a varak məgala sa varan way anà dō mətawak aya awan, varan atan tə mível kərtek awan. Kak Mbərom a varak nə məgala sə njahan pa 'am wa anà dō ahay, njahan atan pa 'am wa tə mível kərtek awan. Kak Mbərom a varak məgala sa gan sumor anà dō ahay nà, ga anan tə ataslay mível awan.

⁹ Pəlen dō a azar aya tə mível kərtek awan, aday tə təbəlem dəkdek bay. Way lelibay aya cəna, kə ngəmen bay. Pəlen nə way lele aya awan.

¹⁰ Pəlen zek ahay à wulen a kwanay, kawa mərak sə pəlay zek ahay ataya awan. Dəfen anan apan anà dō a azar aya tə mível kərtek awan.

¹¹ Gen mer su way nə tə mægala si zek a kwanay a tæke. Kê tæren dō sə isew ahay bay. Gen anan mer su way anà Bahay a nukō Yesu nə tə mivēl kærtek a re.

¹² Dæfen anan idē a kwanay zuhhwe nà, pə way ana Mbərom saa varak uko ata tə ataslay mivēl awan. Səmen anan anà dæce ahay, gen anan amboh anà Mbərom nə kwa siwa siwa fok.

¹³ Gæzlen zlile a kwanay ahay tu dō a Yesu ahay, kak ana tinen ibay nà, na. Təmihen mbəlok ahay à gala a kwanay ahay.

¹⁴ Gen anan amboh a Mbərom aday â daf alay sə mazlaḅ anahan pu dō sə jugwar pikwen wa 'am ahay ataya awan. Kâ saa tahislen atan bay.

¹⁵ Tislen mivēl tu dō sə taslay mivēl ahay. Yimen pi zek tu dō sa yam ahay.

¹⁶ 'Am â zlak ikwen pi zek tu dō a kwanay ahay. Kê hæren anan nga anà zek bay. Gen anan mer su way ahay nə fok lele, kwa mer su way cædew aya awan. Kí cen pa nga a kwanay kawa dō kælire* aya bay.

¹⁷ Kak dōwan a kâ gak ikwen huwan nà, kâ si men anan anan uda siked a bay. Pəlay adəka nà, cæved sa ga way lele aya aday dō ahay ta san zle, way lele aya ata awan.

¹⁸ Ga mægala lele, aday kak cæved inde nà, njahay zay tə dō ahay fok.

¹⁹ Kwanay car uno ahay, kí men anan anan uda siked anà dōwan bay. Mbəsiken anan Mbərom a â sa ga patan mivēl. Deftere a Mbərom a ja nà: «Mbərom Fetek a wa: “Ama siked nà, anuno

---

* **12:16** Kælire a anan nà, madan bay, əna asan way ana Apasay a Mbərom.

kərtek. Saa hamay anan huwan sə dō ahay nà, nen awan.†”»

²⁰ Adəka nà, gen kawa ana Deftere a Mbərom sa ja: «Kak dō manide anak, may a han apan nà, varan daf. Kak sa gan nə jom, varan a'am â sa. Ka gak matanan kutok nà, i təra kawa kə halan slan sə uko pa nga, i yam pə ines anahan kutok.‡»

²¹ Kə mbəsiken anan cəved anà sədœk â mbasay pikwen bay, əna mbisen pə sədœk ta sa ga way lele aya awan adəka.

13

Dəfen anan apan anà bahay sə daliyugo ahay

¹ Kuwaya â dəfan apan anà ngomna, anga dō sə lavan nga anà dō ahay ataya fok, sə varan atan məgala ata nà, zek a Mbərom awan. Aday sa daf atan dukwen, winen a re.

² Matanan kutok, dowan a kə sədœk pə ngomna dukwen, a səder nə pi zek a Mbərom awan. Ata, dō matanan ata a ngəzahay pi zek nə sariya a Mbərom.

³ Aday dō sa ga way lele aya ite nà, ti jəjaran anà dō sə lavan atan nga ahay itəbay, si dō sa ga way lelibay aya aday bina. A nak sə jəjaran anà ngomna bay ba? Ga nə way lele awan. Ata ngomna i hərak nga.

⁴ Matanan, anga winen dukwen, a ga nə mer su way a Mbərom a re. A nan sa mak ikwen zek sa ga way lele aya awan. Aday kak ka gak way lelibay a dukwen, jəjaran, anga Mbərom a varan məgala ata nə kəriya bay re. Winen dō si mer su way a

† 12:19 Ca pə Tooktaaki Tawreeta 32.35. ‡ 12:20 Ca pə Balndi 25.21-22.

Mbəróm anga sə dakan anan mível a Mbəróm sa ga anà dō ahay ta sa gan atan sariya pə way lelibay aya awan.

⁵ Anga nan, lele sə dəfan apan anà ngomna. Gen matanan anga kə sənen zle à mível a kwanay a nà, wita cəved lele awan, bina anga sa jəka tâ sa gak ikwen sariya bay ata adəka bay.

⁶ Aday dükwen, ka var jangal nà, anga nan re, bina Mbəróm kə dəfak anan dō si mer su way ataya tâ ga anan lele.

⁷ Himen anan anan anà dōwan ataya way a tədə ki himen atan ataya awan. Viren jangal anà dō sə cakal aya awan. Viren anan anan dala sə duwan anà dō sə təma aya awan. Jəjiren anan anà dō a tədə ki jəjiren atan ataya awan, aday dəfen anan apan anà dō a tədə ki dəfen atan apan ataya re.

Pəlen dō a azar aya anga sə dəfan apan anà Mbəróm

⁸ Gudire ana dōwan â ga inde pikwen ibay, si gudire kərtektəkke saa mbədək pikwen nà, na: gudire sə asan zek. Gudire ata nà, a ndav itəbay. Aday dō sa san dō nà, kə gak way ana Tawrita sa gan may ata fok.

⁹ Mbəróm a jak uko nà: «Kâ ga mədīgweḏ bay, kâ vad nga su dō bay, kâ ga akar bay, kâ ga ubor pə way su dō bay.*» 'Am a anaya pi zek tə azar aya fok nə mə japay a nà, à 'am kərtek a inde, a wa: «Pəlay anan dō sə cakay su doh anak kawa iken sə pəlay anan nga anak ata awan.†»

* **13:9** Ca pə Gurtaaki 20.13-15, 17; Tooktaaki Tawreeta 5.17-19, 21.

† **13:9** Ca pə Farillaaji Lewiḅko'en 19.18.

¹⁰ Do sə pəlay anan dō sə cakay su doh anahan nà, a gan way lelibay a bay. Matanan, kak kə pəlak anan dō sə cakay su doh anak ahay nà, kə dəfak anan apan anà Tawrita fok kutok.

¹¹ Gen matanan, anga kə sənən alay a anan ata zle, alay sə pədek pə ahan a kwanay ahay wa kutok. Bina alay ana Mbərom saa tam kwanay sə coy ata, winen bəse. Winen dərən kawa à alay a mənuko sə dəfay ahay nga pə Yesu ata sabay.

¹² Luvon winen apan i ndav, ide winen apan i cəde. Dê ga way a mənuko sa taa ga sə luvon ataya sabay. Ruko way sə alay a mənuko ahay saa vad anan zek tə way lelibay ataya si pec kutok.

¹³ Zluko tə cəved lele aya kawa dō sa bar si pec ahay ata awan. Dê vaway nga tə mahay bay, dê mbəsakan zek anà agəsle lelibay aya bay, tə cəved a wura wura dukwen dâ ján uho bay re, dê təre bay, aday dâ ga ubor pə way sə dō azar aya bay.

¹⁴ Mbəsiken anan cəved anà Bahay a mənuko Yesu Almasihu â tərak ikwen way sə alay a kwanay awan. Kê bayiken pə way sə ubor si zek a kwanay ahay sabay.

14

Kî men anan anan mungok anà zek ahay bay

¹ Təmihen anan dō bəle a pə cəved sə pərahan azar anà Yesu ataya awan, mənjàna kwanay sə təre tə winen pə way anahan sə bayak à mivel anahan inde ata awan.

² Do azar aya ti bayak, way sa pa inde mə gafay 'am a ibay. Ti rac way ahay so. Əna dō aday winen bəle a pə cəved a Mbərom ata nà, i rac sluwed itəbay.

³ Dowan a sa rac way so ata â sa kədəy anan dōwan a sa rac sluwed itəbay ata bay. Aday dōwan sa rac sluwed itəbay ata dukwen, â sa man anan mungok anà dōwan sa rac way so ata bay re, anga Mbərom winen nà, kə təmahak anan mərak ata re.

⁴ Iken nə wayaw? Ka ra zek sa man anan mungok anà file su dō hinen ata nà, kəkəməw? Kà gak way lelibay a nà, saa gafan 'am nə bahay anahan. Kà gak way lele dukwen, saa ngəran dukwen, bahay anahan ata re. Tə dīdem a nà, Bahay a mənuko i mba apan sa gan nga tətə, i tavay nə njəjan.

⁵ Azar su dō a, a bayak nà, luvon ahay inde sə zalay luvon hinen ahay, aday dō ahay inde tə bayak nə luvon ahay fok nə hərro. Kuwaya â san anan lele, way anahan a sə bayak apan à mivəl inde ata awan.

⁶ Kak dōwan a kə zalak anan luvon hinen pə luvon a azar aya wa, a ga matanan anga sə həran nga anà Bahay a nuko. Dō sa pa way so, a nan dukwen sə həran nga anà Bahay a nuko, anga a ngəran à Mbərom aday a sa pa way. Ata dō sa pa way azar aya itəbay ata dukwen, a nan sə həran anan nga anà Bahay a nuko re, aday a ngəran dukwen anà Mbərom a re.

⁷ Dowan a inde à wulen a mənuko, a lavan nga anà zek anahan tətə pə daliyugo dukwen ibay. Aday dōwan sa mac anga nga anahan a dukwen ibay re.

⁸ Kak mənuko tə sifa aya nà, wita anga aday dā ga mer su way ana Bahay a mənuko. Kak də məcak, dā mac anga sa ga dukwen mer su way anahan a re. Matanan, kwa â ga nə mənuko tə sifa aya awan,

kwa â ga nə dâ məcak, mənuko dō si mer su way ana Bahay a mənuko hwiya.

⁹ Anga Yesu Almasihu nə kè məcak, kè slabakak ahay à mæke wa, aday â tæra bahay su dō tæ sifa aya awan, aday winen bahay su dō ma mac aya re.

¹⁰ Aday iken, ka gan sariya anà dō sæ cakay su doh anak nà, angamaw? Kæ kædey anan nà, angamaw? Mənuko a fok, dī zla saa tavay pa 'am ana Mbærom, dō saa gak uko sariya ata awan.

¹¹ Mbærom a ja à Deftere anahan inde, a wa: «Tæ dīdek awan, kuwaya fok i nay ahay sa naa dukwo gærmec ù vo.

Kuwaya i ja ta 'am anahan awan, nen nə Mbærom acækan.* »

¹² Kawa sa ja bine siwaw nà, kuwaya i tavay pa 'am a Mbærom, i i dækay anan way anahan sa ga hæna ata tæ alay anahan awan.

Kæ fakay anan mærak anak i ines inde bay

¹³ Kak matanan cukutok nà, dæ mbædek sa gan sariya anà mærak a mənuko ahay sabay. Adæka bay, kâ si gen way aday i fakay anan mærak ahay i ines inde ata bay.

¹⁴ Bina manay mæ japay aya tæ Bahay a mənuko Yesu, aday na san zle lele, awan inde ma ga mænjadak a ta nga anahan a nà, ibay. Əna dōwan a kè bayakak awan a inde nə tæ mænjadak a kæma, â sa pa bay, anga pæ winen nà, a ga mænjadak acækan.

¹⁵ Kak kænæsek anan mivæl anà mærak anak ahay tæ way sa pa anak nà, ata a nan sa ja nə kæ pelay

---

* **14:11** Ca pæ Esaaya 45.23.

anan bay. Almasihu kà məcak anga mərak ata awan. Way sa pa anak â sa lize anan bay.

¹⁶ A ga apak nà, way sa pa anak ata nà, lele. Əna kak ka san zle do ahay ti i jak nə lelibay kəma, kâ pa bay, aday do ahay tâ ja apak way lelibay a sabay.

¹⁷ 'Am sə bahay a Mbərom nà, kà jak awan pə way anak sa pa ata bay. Kwa pə way anak sa sa ata dukwen, kà jak awan bay re. Bahay a Mbərom nà, way ana Apasay Cəncan a sa ga à mənuko inde ata awan. A mak uko zek sa ga way lele aya, a varak uko zay sə njahay pə kərtek awan, aday i varak uko ataslay mivel.

¹⁸ Dowan a winen apan i gan mer su way anà Yesu Almasihu matanan ata nà, i zlan à nga anà Mbərom kutok, aday do ahay ti dəfan apan anà do matanan ata awan.

¹⁹ Anga nan, guko məgala sa ga way sə ngəzahay ahay zay ataya awan, aday way sa man zek anà do ahay sa har à 'am a Mbərom inde ataya re.

²⁰ Kâ nes anan mer su way a Mbərom anga way anak sa pa bay. Ayaw, awan inde mənjadak a bay. Əna, kak mərak anak ahay ti sa slahay anga way anak sa pa cəna, mbəsak sa pa way ata awan.

²¹ Way lele cəna, kâ sa ga way sə fakay anan mərak ahay i ines inde ataya bay, kwa â ga nə sa rac sluwed, kwa â ga nə sa sa mahay, kwa â ga nə sa ga ma ma fok.

²² Way anak sa san pa 'am a anan ata nà, kâ jan anan anà dowan bay, si kwanay tə Mbərom a dəkdek. Do sa ga way tə ajalay nga a cuwcew bay ata cəna, i taslay mivel.

²³ Aya əna, do sə vədən uway anà nga anahan anga way anahan sa pa nà, winen apan i ga ines,

anga kà dɛfak anan mivel anahan pə way anahan a sa ga ata bay. Pa 'am a Mbərom nà, dɔwan a kà gak way aday a san sa jəka lelibay kabay lele dɔkwen a san bay cəna, kà gak ines.

15

Ga way sa zlan à nga anà dɔ a azar aya awan

¹ Mənuko dɔ mɛgala aya pə cəved a Mbərom ata, muko anan zek anà dɔ bələ aya awan. Dâ ga way sa zlak uko à nga à nuko vərre a bay.

² Mənuko fok, guko way sa zlan à nga anà mərak a mənuko ahay, anga aday dâ man atan zek sa har pa 'am ana Mbərom.

³ Yesu Almasihu a ta nga anahan a dɔkwen kə pəlak way sa zlan à nga a bay re. Adəka bay, a tɛra nə kawa mə vinde apan à Deftere a Mbərom inde ata awan, a wa: «Dɔ ahay tɛ gənahak nà, anakiken Mbərom, əna 'am a tinen ata a njad nə nen awan.*»

⁴ Way a mə vinde à Deftere a Mbərom inde ata fok, tɛ vinde anan anga aday way a mə vinde ata à dəkak uko anan way, aday anga dɛ dɛfan ide anà way a Mbərom sə zlapak uko anan ataya awan. Ata dī dɛma way ahay lele kawa ana Deftere sə varak uko anan mɛgala ata awan.

⁵ Mbərom Bahay sə varan mɛgala anà dɔ ahay sə dɛma way ata, à tɛra anan abayak nga a kwanay kərtek, aday kī gen way kawa ana Almasihu Yesu sa ga ataya awan.

⁶ Ata kwanay a fok ki njiden sə hɛran nga anà Mbərom, Bəbay ana Bahay a nuko Yesu Almasihu,

---

* 15:3 Ca pə Jabuura 69.10.

tə cəved kərtek awan. 'Am a kwanay dukwen kərtek awan.

Do su kon azar aya t̄ə h̄əran nga anà Mb̄ərom

⁷ Matanan, t̄əmihen zek ahay, kwanay a fok, kawa ana Almasihu sə t̄əma kwanay ata re, aday d̄o ahay t̄ə h̄əran nga anà Mb̄ərom.

⁸ Na jak ikwen nà, Almasihu Yesu k̄ə t̄ərak d̄o si mer su way ana Yahuda ahay, anga sə d̄akan atan anan nà, Mb̄ərom winen d̄o sə d̄idek, aday way anahan sə zlapan anan anà b̄ije a manay ahay fok ata ti t̄əra.

⁹ Aday ata, d̄o su kon azar aya ata ti h̄əran nga anà Mb̄ərom anga sumor anahan sa ga anga tinen ata re. A t̄əra kawa Deftere a Mb̄ərom sa ja apan ata awan, a wa:

«Anga nan, ni h̄ərak nga, Mb̄ərom uno, à wulen su d̄o aday tinen Yahuda ahay bay ataya awan, ni zambad̄ iken t̄ə ara ahay.†»

¹⁰ 'Am a Mb̄ərom a ja asa, a wa:

«Kwanay Yahuda ahay it̄əbay ataya awan, t̄islen m̄ivel p̄ə kərtek a tu d̄o a Mb̄ərom ahay.‡»

¹¹ A man hinen asa, a wa:

«Kwanay Yahuda ahay it̄əbay ataya fok, h̄əren anan nga anà Mb̄ərom Fetek.

Kwanay d̄o su kon ahay fok,

zambiden anan.§»

¹² Ezaya k̄ə jak re, a wa:

«D̄o sə slala ana Yisa i nay ahay saa t̄əra bahay su d̄o su kon a azar aya awan.

---

† **15:9** Ca p̄ə 2 Samuyila 22.50; Jabuura 18.50. ‡ **15:10** Ca p̄ə Tooktaaki Tawreeta 32.43. § **15:11** Ca p̄ə Jabuura 117.1.

Tinen ti dɛfan ide aday ʔ tam atan.* »

¹³ Mbərom, dɔ sɛ varan mɛgala anà dɔ ahay sɛ dɛfan ide ata, ʔ varak ikwen ataslay mivel, ʔ varak ikwen zay, anga kɛ dɛfen nga pɛ winen awan. Natiya ki dɛfen anan ide bayak a tɛ mɛgala sɛ Apasay Cɛncan awan.

Mer su way ana Pol

¹⁴ Mərak uno ahay, nen a ta nga uno dukwen, na san zle, kwanay nɛ dɔ lele aya awan, kɛ sɛnen didek zle, aday ki mben apan sɛ tɛtakan anan way anà zek a kwanay ahay coy.

¹⁵ Əna, nɛ vindək ikwen ayak tɛ gɛdan a pɛ way azar aya nà, anga u no kɛ mbɛdɛken anan way a anaya ʔ nga wa bay. Na ga matanan, anga zek a Mbərom a kà gak uno sumor anahan

¹⁶ sa dɛf nen dɔ si mer su way ana Almasihu Yesu awan, ʔ wulen su dɔ su kon azar aya Yahuda ahay bay ata awan. Nen apan ni dɛkan atan anan ləbara mugom a sa nay pɛ cakay a Mbərom wa ata nà, nɛ tɛrak kawa dɔ sɛ gɛdan dundo anà way anga Mbərom. Anga kak tɛ dɛfak apan nga nà, ata ti tɛra kawa way mɛ varan aya, Apasay Cɛncan a sa gan nga cara aday ʔ zlan ʔ nga anà Mbərom ata awan.

¹⁷ Natiya kutok, ni taslay mivel ti mer su way ana Mbərom sɛ vuro anga ajapay a manay tɛ Almasihu Yesu ata awan.

¹⁸ Ni ja 'am sɛ awan maza kula bay. Ni ja nà, pɛ way ana Almasihu a sa ga ti nen ata dɛkdek. Anga kɛ varak uno mɛgala sɛ bənan alay anà dɔ su kon aya aday tinen Yahuda ahay itəbay ataya pɛ cakay ana Mbərom, aday tɛ dɛfan apan. A ga matanan

---

* **15:12** Ca pɛ Esaaya 11.10.

ata nà, ta 'am uno sa ja ataya, aday tə way uno sa ga ataya,

¹⁹ aday tə masuwayan ahay cara cara, aday tə mægala ana Apasay anahan re. Nə đakak anan anan ləbara mugom a pə Yesu Almasihu anà do ahay, nə dazlan ahay kwa à Urəsalima wa, hus nə dəzle anan à Iliriya.

²⁰ U zlo à nga sə đakay anan ləbara mugom a à man aya aday do ahay tə slənek anan ləbara a Yesu Almasihu fan bay ataya awan, anga u no sa ga mer su way pa su do hinen bay.

²¹ U no adəka nà, à təra kawa winen mə vinde a à Deftere a Mbərom inde ata awan:

«Dowan aya aday kula ta jak atan 'am pə winen itəbay ataya, tinen ti canan.

Aday dowan aya kula tə slənek way pə winen itəbay ataya, ti san anan kutok.†»

A nan anà Pol sa zla à Ruma

²² Anga nan kutok, saray bayak a na gak anan may sa zlak ayak saa cay ahay pikwen cəna, na njad cəved a bay.

²³ Kà gak ava bayak a u no sa cak ikwen ahay idə, əna mer su way uno kə mbəsakak uno cəved bay. Həna mer su way uno à man a anan kə ndəvak kutok.

²⁴ Natiya, à alay a ni i zla à Espaniya ata nà, ni njahay àga kwanay mənjoek, anga aday kə tislən uno mivəl aday kí men uno zek tə cəved sə dəzle à man ata awan.

²⁵ Əna həna ni zla à Urəsalima aday ni i man zek anà do a Yesu ahay à man ata awan,

---

† **15:21** Ca pə Esaaya 52.15.

²⁶ anga dō a Yesu ahay à Makedoniya tə Akaya ta gak anan may sə cakal way anga sa man zek anà dō mətawak aya à wulen su dō a Yesu ahay à Urəsalima.

²⁷ Tə bayak sə cakal way ata nə tə alay a tinen aya, aday tədə sa ga nə abay matanan way anahan. Yahuda ahay ta mak anan zek anà dō su kon azar aya sa njad anan magwagway ana Mbərom. Matanan re, lele nə dō su kon a azar aya tâ man zek anà Yahuda ahay tə way sə daliyugo ahay ite re.

²⁸ Natiya kutok, na sak a ndav anan mer su way ata aday nə varak atan anan dala ata coy nà, ni i zla à Espaniya tə àga kwanay.

²⁹ Na san zle re, na sak a zlak ayak àga kwanay nà, Yesu Almasihu i gak ikwen sumor bayak a anga nen a sa cak ikwen ahay ide ata awan.

³⁰ Mərak uno ahay, kwanay kə dəfen nga pə Bahay a mənuko Yesu Almasihu, aday Apasay a Mbərom kə varak ikwen məgala sə pəlay zek ahay. Anga nan kutok, nen apan ni gak ikwen amboh, kem, gen anan amboh à Mbərom tə mível kərtek a anga nen, aday ũ mo zek.

³¹ Gen amboh, anga aday dō sə Yahudiya ahay aday tə dəfak nga pə Yesu bay ataya tē bəno mbiyed bay ite. Gen amboh dukwen, aday way uno saa zla anan à Urəsalima ata â zlan à nga anà dō a Yesu ahay à man ata awan.

³² Natiya, kak Mbərom kə pəlak nà, ni zlak ayak àga kwanay nen mə taslay mível awan. Ata ni njad sə taslay mível pə kərtek a tə kwanay a fok kutok.

³³ Mbərom, dō sa taa var zay ata, â gak ikwen nga. Amen!

16

Pol a jan 'am anà Ruma ahay

¹ U no sa jak ikwen ayak 'am hēna pə mərak a mənuko Føebe. Uwar ata a ga mer su way ana Mbərom à Kenkeriya à wulen su dō a Yesu ahay.

² Kà zlak ayak àga kwanay cəna, təmihen anan tə mivel kərtek a lele, anga winen dō ana Bahay a mənuko. Təmihen anan kawa abay tədə dō a Yesu ahay ti ga ata awan. Viren anan way sə kəcan ata fok, anga kà mak anan zek anà dō ahay bayak a, kwa ì nen a dukwen, kà mak uno zek a re.

³ Jen anan 'am anà atə Pəriskila ta mbaz anahan Akilas. Manay ma taa ga mer su way ana Almasihu Yesu nə pə kərtek awan.

⁴ A alay a inde abay ni mac coy nà, su mo zek sa tam nə tinen awan. Abay kwa ti mac anga nen dukwen, tə lavak anan zek coy. Saa ngəran atan nə nen dəkdek bay. Dō a Yesu ahay aday tinen Yahuda ahay bay ataya fok ti ngəran atan re.

⁵ Na jak anan 'am anà dō a Yesu ahay sə halay nga àga tinen ataya fok re.

Na jak anan ayak 'am anà Epaynet, car uno dīdek awan. Winen dō sa lah sa daf nga pə Yesu Almasihu mama'am a pə daliyugo sə Aziya.

⁶ Na jak anan ayak 'am anà Mariyama, winen dukwen kà gak mer su way bayak a anga kwanay.

⁷ Na jak anan ayak 'am anà dō sə àga nen ahay, atə Andərenikus tə Yuniyas. Ma pay dangay nə jiga awan, tinen dō tə mazlaḅ aya bayak a à wulen su dō maslan ahay, aday tə luho sa daf nga pə Yesu Almasihu adəka, bina nə lahan atan bay.

⁸ Na jak anan ayak 'am anà Ampəliyatus, car uno awan, manay à alay ana Bahay Yesu inde maya awan.

⁹ Na jak anan ayak 'am anà Urben ma taa ga mer su way ana Yesu Almasihu nə pə kərtek awan.

Na jak anan ayak 'am anà Sətakis, car uno dīdek awan.

¹⁰ Na jak anan ayak 'am anà Apeles, winen dūkwen kà gak dāce anga Yesu Almasihu aday kə səmak anan lele.

Na jak anan ayak 'am anà dō sə àga Aristobul ahay re.

¹¹ Na jak anan ayak 'am anà dō uno Herodiyon.

Na jak anan ayak 'am anà dō a Bahay a mənuko Yesu ahay àga Narsis.

¹² Na jak anan ayak 'am anà Tirofen tə Tiropas, dō sa ga mer su way ana Bahay a mənuko Yesu ahay.

Na jak anan ayak 'am anà Persis, mazar uno dīdek awan, sa ga mer su way anga Bahay a mənuko bayak a nə winen.

¹³ Na jak anan ayak 'am anà Rufus, dō lele pə cəved sə pərahan azar anà Bahay a mənuko Yesu.

Na jak anan ayak 'am anà may anahan, kà gak uno nga kawa nen wan si zek anahan dīdek awan.

¹⁴ Na jak anan ayak 'am anà Sinkərit, Fəlegon, Hermes, Patrobas, Hermas, aday dō a Yesu azar aya àga tinen ataya fok re.

¹⁵ Na jak anan ayak 'am anà Filolog tə Yuliya, aday atə Nere tə mərak anahan re.

Na jak anan ayak 'am anà Olimpas aday anà dō a Yesu azar aya àga tinen ataya fok re.

16 Jen anan 'am i zek ahay lele. Do sə egliz ana Yesu Almasihu ahay fok ta jak ikwen ayak 'am re.

Andav sa 'am ahay

17 Mərak uno ahay, ma gak ikwen ayak kem, gen anan ngatay anà do sa ngam way a kwanay mə tətak aya bay ataya awan. Tinen apan ti gəzla anan do ahay pi zek wa, aday tinen apan ti fakan alay anà do ahay pə cəved lele aya wa. Kə njihen pə cakay a tinen bay.

18 Zahav su do ataya nà, ta ga nə mer su way ana Bahay a nuko Yesu Almasihu bay, si way sa zlan atan à nga vərre. Tinen apan ti ran mindel anà do ahay nə ta 'am. Natiya, tə njəkan uda anà do ma san way a bay ataya awan.

19 Kwanay ite nà, do ahay fok ta san zle, kə dəfen anan apan anà Bahay a nuko Yesu. Anga nan, nen apan ni taslay mivəl tə kwanay bayak a re. U no nà, tərən do sa san sa ga mer su way lele aya dəkdək, mənəna sə japay anan tə huwan.

20 I njahay bayak a sabay, Mbərom, Bahay sə zay, i varak ikwen məgala sə mbasay pə Fakalaw, ki jənen apan bəse coy. Bahay a nuko Yesu â gak ikwen sumor anahan.

21 Timote, dowan a sa ga mer su way maya ti nen ata kà jak ikwen ayak 'am. Do uno a anaya ta jak ikwen ayak 'am a re: atə Lukiyus tə Yason tatə Sosipater.

22 Nen Tertiyus, do sə vinde dərəwel ana Pol a anan, na jak ikwen ayak 'am, nen do ana Bahay a nuko Yesu.

23 Gayus kà jak ikwen ayak 'am. Nə njahay nà, àga winen, aday do a Yesu ahay ta taa nay sa ga

amboh àga winen. Erastus, dō sa ban dala sə wulen su doh a anan ata, tə Kawartus, mərak a mənuko, ta jak ikwen ayak 'am re.

[
24 Bahay a mənuko Yesu â gak ikwen sumor à kwanay a fok. Amen.]

Pol a həran nga anà Mbərom

25 Zambaduko anan sləmay a Mbərom! I mba apan sə varak ikwen məgala sə njahay mə ngazlay saray aya à cəved anahan inde, kawa ana ləbara mugom a nen sə đakak ikwen anan ata awan. Kwakwa ata nà, Mbərom kə đərek anan ləbara mugom ata awan.

26 Əna həna winen a kà kak anan ahay uho, aday dō ahay tə wazay nə way ana dō maja'am a Mbərom ataya sə vinde pə Almasihu ata awan. A ga matanan, anga aday dō su kon ahay fok tâ đaf apan nga, tē đəfan apan kutok.

27 Həruko anan nga à Mbərom pa sə viyviya awan! Asan way anahan nə a zalay way ahay fok. Həruko anan nga anga Yesu Almasihu re. Amen!

Mbuko: Aḡan 'am wiya awan
The New Testament in the Mbuko language of
Cameroon (CM:mqb:Mbuko)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mbuko

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mbuko

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2025-05-14

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 14 May 2025 from source files
dated 14 May 2025

85377c5a-ee2b-5540-a6b5-8f8a5a729092